

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושתיים של הכנסת השביעית

יום רביעי, כ"ט חשון תשל"ב (17 נובמבר 1971)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.00

א. שאילתות ותשובות

2. האם קיים שיתוף פעולה בין משטרת ישראל לבין נציגות ה"אפ.בי.אי." בארץ? אם כן, באילו תחומים?

3. האם קיימו מגעים בין נציגי ה"אפ.בי.אי." ואנשי משטרת ישראל גם לגבי שני האישים הנ"ל?

שר החוץ א. אבן:
אין זה נכון כי נציגי משרד החקירות הפדרלי, בתור שכאלה, פועלים בארץ במסגרת השגרירות האמריקנית. שגרירות ארצות-הברית, כדוגמת שגרירות ישראל בארצות-הברית, כוללת נספח משפטי ועוזר לנספח משפטי, אשר בין תפקידיו כלול הקשר השוטף עם ממשלת ישראל, והודעה על הצבתם ותפקידם נמסרה למשרד החוץ במקובל.

העוזר לנספח המשפטי של ישראל בארצות-הברית הוא במשך שנים איש משטרת ישראל.

היו"ר צ. צימרמן:
שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):
כבוד השר, לפני יומיים אישר שר המשטרה מעל הדוכן הזה בתשובה לשאילתות, ששני אנשים אמריקאים לקחו את דרכון האזרחית האמריקנית המוזכר בשאילתות אלה. האם משרד החוץ בירר מה מעמדם של שני האמריקאים האלה, באיזה תקן הם מופיעים בשגרירות?

שר החוץ א. אבן:
קיבלתי את תשובת עמיתי שר המשטרה ואקח דברים עמו על-מנת להיות מסוגל לענות על השאלה הנוספת.

4. תוכן המסמך שהוגש על-ידי מר דונלד ברגוס לממשלת מצרים

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

דיועות בעתונות מוסרות על מסמך שהמציא נציג ארצות-הברית במצרים, מר דונלד ברגוס, לממשלת מצרים בדבר המצב המדיני באזור והצעות להסדר חלקי בדבר פתיחת תעלת סואץ.

דיועות שונות מדווחות על ההסברים של נציגי ארצות-הברית בישראל בדבר משמעותו ותכנו המדייק של המסמך.

נוכח זאת, אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם יכול כבוד השר למסור מה היה תכנו של מסמך ברגוס?

2. על-פי ההודעה הרשמית, שמסרו השלטונות האמריקניים לישראל, האם מסר מר ברגוס מסמך זה

היו"ר צ. צימרמן:

אני פותח את ישיבת הכנסת. הכנסת תעבור לסעיף א' בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

1-3. דיעה בדבר פעילותה של ה"אפ.בי.אי." בישראל

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר החוץ ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

ב"מעריב" מה-9 ביוני 1971 התפרסמה דיעה ובה נאמר כי מר אדגר הובר החדיע שה"אפ.בי.אי.", הבולשת הפדרלית בארצות-הברית, הקימה "תחנת קי-שור" בישראל וגם בשש מדינות אחרות. מטרת התחנה היא "לפתח ולקיים יחסים הדוקים של שיתוף פעולה עם כוחות המשטרה וגופי חקירות במדינות אלה".

אבקש לדעת:

1. האם נכונה דיעה זו?

2. מה יהיו פעולות "תחנת קישור" זו של שירותי הביון האמריקניים?

3. האם אין בקיום "תחנת קישור" זו של הביון האמריקני ובשיתוף הפעולה בינה לבין שירותים ישראלים פגיעה בריבונות הישראלית?

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

"דבר" של יום 10 ביוני 1971 מוסר, כי נציגי משרד החקירות הפדרלי של ממשלת ארצות-הברית ה"אפ.בי.אי.", פועלים בארץ במסגרת השגרירות האמריקנית.

אבקש לדעת:

1. האם נמסרה דיעה על כך למשרד החוץ? אם נמסרה, מה היא הידיעה?

2. אם לא נמסרה כל דיעה, האם נבדק הפירסום הנ"ל? אם נבדק, מה העלתה הבדיקה?

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

"דבר" של יום 10 ביוני 1971 מוסר, כי נציגי משרד החקירות הפדרלי של ממשלת ארצות-הברית (ה"אפ.בי.אי.") פועלים בארץ במסגרת השגרירות האמריקנית ועומדים בקשרים הדוקים עם גורמים משטריים.

עוד נמסר כי נוכחותם של לאנסקי וג'ו סטאשר בישראל היא אחד הגורמים לפתיחת נציגות ה"אפ.בי.אי." בארץ.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע למשטרת ישראל על קיומה של נציגות של ה"אפ.בי.אי." בארץ?

של העתון, מר דן מרגלית, כי ארצות-הברית רמזה לישראל, שהיא עלולה להימנע מתמיכה בה במועצת הבטחון אם תועלה שם על-ידי הסובייטים והמצרים הצעה בענייני המזרח התיכון.

מר מרגלית טוען כי רמזים בנוסח זה נכללו בהתבטאות אחרונות של מר סיקס ובכללן שיחות בינו לבין שגרירנו בארצות-הברית.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם יש אמת בידיעה המתפרסמת באותה כתבה, שלפיה הביעה ממשלת ארצות-הברית את דעתה לפני ישראל, שעליה להשיב להתחייבות המוקדמת שביקש ד"ר יארינג?

שר-החוץ א. אבן:

הכתבה הנזכרת אינה אלא בגדר ניחוש, ובמקרה זה ניחוש לא מבוסס. לא נתקיים כל דיון עם ארצות-הברית בנוגע לוויכוח על המזרח התיכון במועצת הבטחון אשר, אגב, לא דנה בנושא זה בכללותו מאז 1967.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
האם היו התייעצויות בין כבוד השר, בשם ישראל, לבין ארצות-הברית לגבי עמדת ארצות-הברית בוויכוח הצפוי בעצרת הכללית של האו"ם על המזרח התיכון?

שר-החוץ א. אבן:

כן. היו התייעצויות.

7. החזרתם של פליטי מלחמת ששת-הימים למקומותיהם

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

ב"על המשמר" מה' 28 ביוני 1971 התפרסמה הידיעה הבאה: "לקראת חיבור הדו"ח השנתי של עצרת האו"ם, אשר תתכנס בספטמבר, הציג המזכיר הכללי של האו"ם, או תאנט, לא מכבר לממשלת ישראל את השאלה, מה היא עשתה בקשר עם החלטת העצרת מאשתקד בדבר החזרת עקורי מלחמת ששת-הימים אל מקומותיהם. משרד החוץ עדיין לא שלח את תשובתו".

אבקש לדעת:

1. האם קיבלה הממשלה את שאלתו הנ"ל של המזכיר הכללי של האו"ם או תאנט?

2. מדוע לא השיב עדיין משרד החוץ לשאלה הנ"ל?

3. האם מוכנה ממשלת ישראל לבצע את ההחלטה הנ"ל של עצרת האו"ם בקשר להחזרתם של פליטי מלחמת יוני 1967 למקומותיהם?

שר-החוץ א. אבן:

1. הן.

2. משרד החוץ עדיין שוקל את העניין.

3. מדיניות ממשלת ישראל מכבד היא לאפשר איחוד משפחות והחזרת מקרי חמולה, תוך הבאה בחשבון של שיקולי בטחון והמצב הכללי.

ביוממו הפרטית, ועל דעת עצמו בלבד, או שהדבר נעשה בתואם עם וושינגטון?

3. האם הסתייגה מחלוקת המדינה גם מתוכן המסמך?

שר-החוץ א. אבן:

1. התשובה שלילית.

2-3. לעמדת ממשלת ארצות-הברית בשאלה זו ניתן פומבי בפי דובריה המוסמכים והשואל הנכבד יכול לעיין בהודעות אלה בספריית הכנסת.

5. נטילת דרכון מאזרחית אמריקאית על-ידי מקידים אמריקאים בישראל

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

"ידיעות אחרונות" של יום 4 ביולי 1971 טוען, כי אנשי ה"אפ.בי.אי." נטלו דרכון מדידה של תיירת אמריקאית בשם כריסטינה קאנסיני.

הנני מבקש לדעת:

1. האם חקר משרד החוץ פרטי הפרשה הנ"ל?

2. אם חקר, מה העלתה החקירה?

3. האם היו מעורבים במעשה פקדי ממשל אמריקאים?

4. אם כן, האם נקט משרד החוץ יזמה כל שהיא כלפי הפקידים הנ"ל? אם כן, מה היא היזמה?

שר-החוץ א. אבן:

1. התשובה חיובית.

2. החקירה העלתה, כי הסיפור שעליו מסתמכת שאלתה זו היה משובש ביותר. אחד השיבושים הבולטים: לא היה מעורב בפרשה שום איש אפ.בי.אי.

3. התשובה חיובית.

4. התשובה שלילית.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
עכשיו אני כבר מבין פחות מאשר קודם. אם שר החוץ קובע שאנשים מסוימים אלה לא היו אנשי ה"אפ.בי.אי.", משמע שמישהו חקר מי הם כן היו. מי הם היו?

שר-החוץ א. אבן:

אני מציע שהשואל הנכבד יתייחס לתשובה לשאלתה הקודמת, שם אמרתי כי יש בשגרירות ארצות-הברית, כדוגמת שגרירות ישראל בארצות-הברית, נספח משפטי ועוזר לנספח משפטי שבין תפקידיו הקשר השוטף עם ממשלת ישראל, והודעה על הצבתם ותפקידם נמסרה למשרד החוץ כמקובל. כאן באתי להבהיר שלא היה מעורב בפרשה שום איש מטעם ה"אפ.בי.אי."

6. ידיעה בדבר הימנעות ארצות-הברית מתמיכה בישראל בדיוני עצרת האו"ם הקרובים

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ב"הארץ" של יום 1 ביולי 1971 טוען סופרו המדיני

הגני מבקש לדעת:

1. האם ביקורו של מר הלמס בישראל היה ביקור פרטי, או שהוא הגיע לישראל בשליחות ממשלתו?
2. האם הוזמן לבקר בישראל (אם-כן על-ידי מי), או שהגיע לכאן ביזמתו שלו?

3. האם נפגש שר החוץ עם מר הלמס?

4. האם ביקורו הנ"ל של ראש סוכנות הביון המרכזית של ארצות-הברית בישראל הוא ביקורו הראשון כאן, או שנערכו ביקורים קודמים? אם כן, מתי?

שר-החוץ א. אבן:

אין לי מה להוסיף להודעה שדובר משרד החוץ הוסמך לתת ביום 30 ביוני בתשובה לשאלות שהוצגו לו, אז, לאמור:

"מר ריצ'רד הלמס הגיע לישראל לביקור קצר וקיים שיחות עם גורמים ישראלים רשמיים. המדובר הוא בפגישות עם ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון".

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד השר, האם מקובל שראשי מדינות וראשי ממשלות מקבלים ראשים של שירותי ביון זרים?

שר-החוץ א. אבן:

מקובל שמעצבי המדיניות בישראל מקבלים כל אורח שיש לו מה לומר על העניינים הנוגעים לסוגיה. על כל פנים, אין שום חרם כזה לגבי פקידים כלשהם של מדינות המקיימות יחסים אתנו.

11. ביקורו של מר סיסקו בישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

"ידיעות אחרונות" של יום 9 ביולי 1971 מוסר, כי ביקורו האפשרי של מר סיסקו בישראל קשור בתוצאות הפגישה בין הנשיא סאדאת והשליח המיוחד של ה"סטייט-דפוטטנט" בקהיר, מייקל סטרנר.

אבקש לדעת:

1. האם היתנה ממשלת ישראל תנאים כל שהם לגבי ביקורו המיועד של מר סיסקו בישראל?
2. אם כן, מה היו התנאים?
3. אם לא הותנו תנאים, האם הציעו הממשלה או משרד החוץ כי הביקור ייערך לאחר שיובררו תוצאות פגישתם של סאדאת ושליחי ארצות-הברית?

שר-החוץ א. אבן:

1—2. התשובה שלילית. לא הותנו כל תנאים.
3. טבעי כי אנו מתעניינים תמיד לשמוע מפי מר סיסקו כל מה שיוכל לספר לנו על מגעיו ממשלת ארצות-הברית עם ממשלת מצרים בנושאים הנוגעים לישראל.

12. מתן ראיונות לעיתונאים על-ידי

שגרירי ישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

"ידיעות אחרונות" של יום 9 ביולי 1971 כותב, כי

8. נטילת דרכון מאזרחית אמריקאית על-ידי פקידים אמריקאים בישראל

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

הגני לשאול את כבודו:

א. האם ידועה לכבוד שר החוץ התוצאה של החקירה בדבר נטילת הדרכון האמריקני בכוח או במרמה מאת כריסטינה קאנסיני על-ידי פקידים רשות של ארצות-הברית הפעילים בישראל?

ב. האם לא מצא שר החוץ בהתנהגות הפקידים של ארצות-הברית משום חריגה מתחום הפעילות המותרת לפקיד מדינה וזה בתחום של מדינה ריבונית?

ג. האם יש בדעת שר החוץ להגיב על המעשה הנ"ל, ומה היא התגובה?

שר-החוץ א. אבן:

הגני להפנות את השואל הנכבד לתשובת שר המש-טרה בכנסת ב-9 בנובמבר 1971 לשאילתה של חבר-הכנסת אבנרי באותו עניין.

9. תקפו של ההסכם בדבר עזרה הדדית בענייני הגנה בין ארצות-הברית וישראל

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

הגני לשאול את כבודו:

א. ההסכם בין ממשלת ישראל ובין ממשלת ארצות-הברית של אמריקה בדבר עזרה הדדית בענייני הגנה, שנחתם ביולי 1952 ופורסם ב"רשומות" — כתבי-אמנה מספר 374 ביום 25 במאי 1961 — האם הוא עדיין בתקפו, או בוטל?

ב. אם בוטל ההסכם, מתי?

ג. אם ההסכם קיים עדיין, מה משמעותו המעשית והשלכותיו המדיניות בזמן הזה?

שר-החוץ א. אבן:

א. ההסכם בתוקף.

ב—ג. בהיותי שגריר בארצות-הברית ניהלתי משא-ומתן על הסכם זה, המהווה מסגרת משפטית לרכישת ציוד צבאי מארצות-הברית, כפי שמוחלט מזמן לזמן. זו היתה משמעותו המעשית היחידה. אשר ל"השלכותיו המדיניות בזמן הזה", אין הן שונות משהיו במשך כמעט עשרים שנה.

בלי הסכם מעין זה כלל לא היה אפשר לישראל לרכוש ציוד צבאי בכמויות רציניות בארצות-הברית, לא כל שכן בתנאים של אשראי.

10. ביקורו של ראש סוכנות הביון המרכזית של ארצות-הברית בישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

"הארץ" של יום 1 ביולי 1971 מוסר, כי ראש סוכנות הביון המרכזית של ארצות-הברית, מר ריצ'רד הלמס, נפגש בעת ביקורו האחרון בישראל עם שר החוץ.

בעתון "מעריב" הופיעה ידיעה שלפיה "הוקפא" לפני חמש שנים מר דונלד ברגוס בעבודתו באגף המזרח התיכון של הסטייט-דפרטמנט, בעקבות תלונה של שגריר רות ישראל על התבטאויות אנטישמיות שלו.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה ידיעה זאת?

2. האם ידוע למשרד החוץ על התבטאויות אנטי-שמיות או אנטי-ישראליות גוספות של מר ברגוס?

3. אם כן, האם העמיד משרד החוץ בזמן האחרון את שלטונות ארצות-הברית על משמעותן של עובדות אלו?

שר-החוץ א. אבן:

קידום עובדים או אי-קידום בשירותי החוץ של מדינות זרות אינם בתחום טיפולו של משרד ועל כן אינם נושא לשאלתה.

ברשות השואל הנכבד, שהצטרף רק זה לא כבר לכנסת, וחברי הבית כולם הייתי רוצה להשתמש בהזדמנות זו כדי לחזור על כלל הנקוט בידי ויש בדעתי להקפיד על קיומו להבא: בעוד מדיניות החוץ של ישראל היא נושא מובהק לדיון ולוויכוח ולשאלות, הרי אין לי כל אפשרות להיכנס להשמעת תגובות והשערות מעל בימת הכנסת בנוגע לגורלם המקצועי של נציגים של מדינות זרות שעמן מקיימת ישראל יחסים ידידותיים.

15. הסיוע הכלכלי האמריקני לישראל ולמדינות ערב

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

בעתון "הצופה" מיום ח' בתמוז תשל"א (1 ביולי 1971) הופיעה ידיעה, הלקוחה מבטאון "ניר-איסט רפורט", שלפיה מקבלת ישראל הרבה פחות סיוע צבאי וכלכלי מארצות-הברית מאשר מדינות ערב.

אבקש לדעת:

מה הוא הסיוע הכלכלי שקיבלה ישראל ושקיבלו מדינות ערב, בצורת מענקים והלוואות, מאז מלחמת ששת-הימים?

שר-החוץ א. אבן:

1. ממשלת ישראל לא קיבלה שום מענקים מממשלת ארצות-הברית זה יותר מעשר שנים. במשך ארבע השנים האחרונות הוקצבו מענקים בסך כולל של 35 מיליון דולר בצורת סיוע טכני, עזרי מזון לאירגוני סעד ומענקים לבתי-ספר ובתי-חולים. בחוק הנמצא עתה בעיונם של בתי-הקונגרס כלולה הקצבת מענק לישראל בסך 85 מיליון דולר.

2. סיוע כלכלי אמריקני בצורת אשראי, בארבע שנות התקציב האמריקני המתחילות ב-1 ביולי 1967 והמסתיימות ב-30 ביוני 1971, הגיע לרבע ביליון דולר לערך.

3. מרטים על סיוע למדינות ערב מצויים בפירוט מים אמריקניים רשמיים שונים, העומדים אל נכון לרשות השואל בספריית הכנסת.

משרד החוץ שיגר לשגריר ישראל בארצות-הברית מכתב ובו הובעה תרעומת על ראיון שהעניק השגריר ל"שידורי ישראל", ובמהלכו ציין כי אין התחייבות פורמלית של ארצות-הברית לבוא לעזרת ישראל, בין במקרה של סיכסוך מקומי ובין במקרה של התנגשות עם הסובייטים.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם נכונה הידיעה הכלולה באותה כתבה, שלפיה הורה משרד החוץ לשגרירי ישראל בכל בירות העולם להימנע מלהעניק ראיונות לעיתונאים, או למסור הצהרות מדיניות אלא בהסכמת ובידיעת המשרד?

3. אם קיימת הוראה כנ"ל, האם היא חלה גם על השגריר רבין?

שר-החוץ א. אבן:

1-2. קיימת הוראה שחלה על כל נציגי ישראל, ולפיה תפקידם להסביר את מדיניות ישראל בארצות כהונתם. הענקת ראיונות לעיתונים ואמצעי שידור בארץ מותרת על-פי אישור מפורש הניתן מדי זמן בזמנו. הכללים הללו קיימים כל ימי קיום המדינה.

כלל זה נקוט בכל מדינה מתוקנת.

3. התשובה חיובית.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה גוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, מעבר לסוגיה הפורמלית, האם יש חילוקי דעות מהותיים בין כבוד השר לבין שגרירנו בושינגטון?

שר-החוץ א. אבן:

אין לי שום מושג. אינני חייב לבחון כליות ולב של כל שגרירינו. הממשלה קובעת את מדיניותה ונציגיו חייבים להציג אותה ולהסביר אותה.

13. ידיעה בדבר הגשת חשבון לממשלת ארצות-הברית על-ידי ממשלת ישראל בקשר לקו בר-לב

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

בעתון "מעריב" מיום י"ב בתמוז תשל"א (5 ביולי 1971), הופיעה ידיעה, שלפיה הגישה ממשלת ישראל לממשלת ארצות-הברית "חשבון הוצאות" לבניית קו בר-לב, כתגובה להצעה אמריקנית לפצות את ישראל על קו זה במקרה של הסדר חלקי בתעלה.

אבקש לדעת:

1. האם יש אמת כל שהיא בידיעות אלו?

2. אם כן, על סמך איזו החלטה של הממשלה הוגש חשבון כזה לממשלת ארצות-הברית?

שר-החוץ א. אבן:

לא היו דברים מעולם.

14. ידיעה בדבר התבטאויות אנטישמיות של מר דונלד ברגוס

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

16. ביקורו של מר ולטר של בישראל

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום י' באלול תשל"א (31 באוגוסט 1971):

רצוני לשאול:

1. האם שר החוץ הגרמני, מר ולטר של, בביקורו בארץ יהודה עם המסמך אשר הוכן על-ידי הוועדה המיוחדת של השוק האירופי המשותף, ואשר הוצג לפני מועצת המיניסטרים של ה"שוק", או הסתייג ממנו?
2. האם שר החוץ הגרמני בביקורו כאן הודיע או רמז לכבוד השר שהוא מייצג עמדה משותפת גרמנית-צרפתית, או של ה"שוק" כולו בנושא המזרח התיכון?
3. האם ביקורו של מר ולטר של בישראל תרם להידוק הקשרים בין ישראל לגרמניה, ואם כן, באיזו צורה?

שר-החוץ א. אבן:

1. מר של הנדיר את המסמך כ"גיר עבודה" של פקידים, כגיירות רבים הנמצאים בעיונו. ההדרות דומות גיתנו על-ידי שרי חוץ אחרים של מדינות הקהילה האי-רופית. מר של הדגיש כי רק ההודעה הרשמית, שנת-פרסמה אחר מושב מועצת שרי השוק ב-14 במאי, מהווה בעיני ממשלתו סיכום מחייב. ההדעה זו אינה כוללת שום עקרונות המנוגדים למדיניותה של ישראל.
2. התשובה שלילית, והיפוכו של דבר נכון. מר של הדגיש שאינו מייצג אלא את ממשלתו שלו, והוא הסתייג מכל נסיון ליחס לביקורו משמעות החורגת ממכלול הקשרים בין שתי המדינות. לפי התבטאותו הוא רואה ביחסים אלה ייחוד שאינו חל על מכלולי קשרים אחרים.
3. התשובה חיובית. הביקור תרם להעמקת ההבנה של ממשלת גרמניה לעמדות יסוד של ממשלת ישראל, ונדונה בו לשביעות רצון הדדית קשת רחבה של נושאים בעלי חשיבות מבצעית רבה בתחומים שונים: המדיני, הכלכלי, התרבותי ועוד. מאז ועד היום מורגשת אווירה יותר נוחה בדו-שיח המדיני ובכמה בעיות מעשיות.

17. התכנית האמריקנית "החכר והשאל" לישראל

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

מר אוורל הרימן, הדיפלומט האמריקאי הגדוע, חדש ב-31 באוגוסט 1971 בגיורק את הרעיון בדבר הפעלת תכנית "החכר והשאל" מצד ארצות-הברית כלפי מדינת ישראל, דהיינו הענקת סיוע וציוד צבאי בשיטת "החכר והשאל". שהיתה נהוגה בימי מלחמת העולם השנייה.

אבקש לדעת:

האם תכנית "החכר והשאל" לישראל נדונה אי-פעם בין ממשלות ישראל וארצות-הברית?

שר-החוץ א. אבן:

תכנית "החכר והשאל" לישראל לא נדונה עד כה עם ממשלת ארצות-הברית.

הז"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אדוני שר החוץ, אפשר לדעת מדוע?

שר-החוץ א. אבן:

יש מסגרות מקובלות בתחיקה האמריקנית. אנחנו מעדיפים לבקש עזרה במסגרות הקיימות. יש מסגרות של תמיכה תקציבית (support, assistance) וכפי שצינתי בתשובה שנתתי זה עתה, זכתה ישראל להיכלל במסגרת זו. יש תכניות אשראי רבות וישראל באה על סיפוק רב במסגרת החוקים האלה.

18. ידיעה בדבר פתיחת לשכה

של אירגון מחבלים בל'בה

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום י"ב מנחם-אב תשל"א (2 באוגוסט 1971) הופיעה ידיעה, שלפיה התירו שלטונות שווייץ לפתוח לשכה של אירגון החבלה "אל-פתח" בל'בה.

אבקש לדעת:

1. האם ידיעה זו נכונה?
2. האם מיחה שגריר ישראל בשווייץ לפני הממ"שלה הפדרלית על מעשה זה?
3. אם כן, מה היתה תגובת ממשלת שווייץ?
4. אילו צעדים נוספים, דיפלומטיים ואחרים, ננקטו על-ידי משרדך בדון?
5. אילו צעדים בדעת השר לנקוט בעתיד?
6. האם היתה למשרדך ידיעה מוקדמת על כוונות ממשלת שווייץ בעניין זה?

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעה, כפי שפורסמה בעתון המצוטט על-ידי חבר הכנסת הנכבד, אינה מדויקת; הכוונה היתה לפתיחת משרד האירגון הקורא לעצמו "האירגון לשחרור פלשתינה" ולא של "אל-פתח".
2. כן.
3. לאושרי נאמר לנו על-ידי שלטונות הקונפדרציה ההלווית כי לא אושרה פתיחת משרד של "האירגון לשחרור פלשתינה" על אדמת הלווית.
4. קיימתי שיחה עם שגריר הלווית בישראל והבאתי לפניו את מורת רוחנו מהדברים שפורסמו בעתונים.
5. אין התפתחות נוספת ואנו ממשיכים לעקוב אחרי הנושא.
6. כן.

19. ביקורו המתוכנן של מר גרהרד שרדר

בישראל

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה שממשלת ישראל הזמינה באופן רשמי את מר גרהרד שרדר מגרמניה המערבית לביקור בארץ?
2. אם התשובה היא כן, איך עולה הזמנה זו בקנה אחד עם עברו הנאצי של מר שרדר ועמדתו הנאצית ישראלית המובהקת בעת קשירת היחסים הדיפלומטיים עם גרמניה ב-1965 ובעת הזמנת מסכות גז ב-1967?

21. דברי שר הבטחון על מעמדה של ממשלת ישראל בשטחים המוחזקים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

ב-19 באוגוסט 1971 הרצה שר הבטחון לפני בוגרי המחזור ה-17 של בית-הספר הבין-זרועי לפיקוד ומטה של צה"ל. בדבריו קבע שר הבטחון כי "עלינו לראות את עצמנו גם בשטחים המוחזקים כממשלת-קבע".

בעקבות דבריו אלה כתב ה"ניו-יורק טיימס" של יום 20 באוגוסט 1971, כי נאומו של שר הבטחון יעורר תגובה חריפה בחוץ-לארץ.

בדיווחו מציין ה"ניו-יורק טיימס", כי נוסף על מדינות ערב מתנגדות רוב ממשלות המערב לנקיטת צע"דים ישראלים במטרה לשוות אופי קבוע יותר לכיבושים של 1967.

אבקש לדעת:

1. האם בעקבות דברי שר הבטחון נתבקש משרד החוץ למסור לנציגי מדינות והעתונות העולמית הבהרות לגבי דברי שר הבטחון?

2. אם נמסרו תגובות מטעם משרד החוץ, מה היו התגובות?

3. האם נתקבלו במשרד החוץ תגובות כל שחן בעקבות דברי שר הבטחון?

אם נתקבלו, מה היו התגובות?

שר-החוץ א. אבן:

1. היו מספר פניות להבהרה לדובר המשרד מצד נציגים של העתונות הישראלית והעולמית.

2. הפונים מטעם העתונות נענו על-ידי דובר המש"ד כי לא חלו שינויים במדיניות הממשלה, כפי שהיא נקבעה בשעתה על-ידי הממשלה והכנסת. כידוע, לא החליטו הממשלה והכנסת להגדיר את ממשלת ישראל כ"ממשלת-קבע בשטחים המוחזקים".

3. נתקבלה תגובה מטעם דובר מחלקת המדינה. אולם פנייה זו לא הופנתה ישירות לממשלת ישראל. על הפנייה הזאת הגיב דובר משרד החוץ בישראל. למשרד החוץ לא הגיעו תגובות נוספות מממשלה כל שהיא.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד השר, בתרגום שנמסר לעיתונאים זרים על-ידי פקידי משרדו שונו דברי מר דיין ובמקום לתרגם את המושג "ממשלת-קבע" כ-"permanent government" הוחלט על established government. מי החליט לש"נות את דבריו?

שר-החוץ א. אבן:

לא השתתפתי לא בחיבור הנאום ולא בתרגומו, לפי כך איני הכתובת. דובר משרד החוץ, במקרים כאלה, איננו בא לפרש נאומיהם של שרים. הוא אומר מה הם הניסוחים המוסמכים של מדיניות הממשלה. אותו נאום, אגב, מעולם לא הוצג על-ידי הנאום הנכבד כביטוי רשמי של מדיניות הממשלה.

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעה נכונה.

2. בדיקת עברו של האורח לא גילתה שום נימוק לפסול ביקורו בישראל. אינני שותף להערכתו של השואל בקשר לעמדה אנטי-ישראלית מובהקת כביכול של האורח.

ביקורו כאן של יושב-ראש ועדת החוץ של הבונדס-טאג הגרמני היה מיועד לכך כי ייטיב להבין את בעיותיה של ישראל.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני מבין, שכבוד השר אינו חולק על העובדה שלמר שרדף יש עבר נאצי. האם ביקורו היה על דעת הממשלה כולה או רק על דעת משרד החוץ?

שר-החוץ א. אבן:

הביקורים האלה מוזמנים על-פי התפקידים שממלאים אלה המוצעים לאירוח. לא הושמע שום עירעור על הכוונה להזמין גם אותו.

20. פגישת מר בן-גל עם נציגי סין העממית בפאריס

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום ד' מנחם-אב תשל"א (26 ביולי 1971) הופיעו ידיעות, שלפיהן נפגש מר בן-גל, נציג מפ"ם בצרפת, עם נציגים רשמיים של שגרירות סין בפאריס.

אבקש לדעת:

1. אם ידיעה זו נכונה, האם ייצג מר בן-גל את מדינת ישראל?

2. האם נמסר למשרד דו"ח על הפגישה או הפגישות?

שר-החוץ א. אבן:

1. ידוע למשרדי כי מר בן-גל נפגש עם איש מאנשי השגרירות הסינית בפאריס, אך לא ידוע לנו אם היה זה נציג רשמי או שהאיש הופיע כאזרח פרטי.

מר בן-גל לא ייצג את מדינת ישראל.

2. מר בן-גל הודיע על הפגישה לשגרירות ישראל בפאריס, לפני הפגישה וגם לאחריה.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

האם יש פגישות בצורה אחרת, או גישושים כלשהם, בין נציגים של מדינת ישראל לבין נציגי סין העממית?

שר-החוץ א. אבן:

זו שאלה שאפשר, כמובן, להציג אותה ולענות עליה במסגרת אחרת, לאמור בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

22. ידיעה בדבר קניית פירסומים על-ידי משרד החוץ במטרה למנוע את הפצתם

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

"במעריב" מה-13 באוגוסט 1971 התפרסם, כי מש"ד החוץ רכש את העותקים של כל מהדורת ספרו של ד"ר שחק "למען יהדות של אמת וצדק", על-מנת למנוע את הפצתו.

אי לכך אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. אם כן, האם קיים במשרד החוץ תקציב מיוחד שמטרתו לרכוש פירסומים, המבקרים את מדיניות הממשלה, כדי למנוע הפצתם?
3. אם כן, מה הוא הסכום המוקצב למטרה זאת?
4. האם תקציב זה הוא באישור הכנסת?

שר-החוץ א. אבן:

1. לא.

2-4. לאור התשובה לשאלה מס' 1 גופלות שאר השאלות.

אני מפנה תשומת לב נוספת לריכוז של כתבות בעתונות המשוללות בסיס עובדתי. עד להגשת השאלות לא ידעתי אפילו על קיומו של הספר הנזכר.

23. אמנת "הפדרציה של הרפובליקות הערביות"

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):

מצרים, סוריה ולוב הקימו מה שמכונה בפיהן הפדרציה של הרפובליקות הערביות". אתמול אושרה אמנת הגוף הזה. באשר לישראל, הרי שביסוד הפדרציה הוגה רעיון הכחדת ישראל על-פי הלאומים הידועים של חרטום. ויותר מזה: נאמר לרגל המאורע שהפדרציה תסייע למלחמת חורמה בישראל. זו היא סטייה גלויה מעקרו נות האו"ם והחלטותיו ומהווה איום מובהק על ישראל. אבקש לדעת:

מה עשה משרד החוץ בתחום ההסברה ברחבי תבל כדי להציג לפני העולם את מהותה האמיתית של מדיניות הפדרציה בסיכסוך הישראלי-ערבי?

שר-החוץ א. אבן:

כל נציגויות ישראל קיבלו בעתם הסברים וניתוחים מדיניים בכל שלב מהשלבים הרבים אשר ליוו את הקמת הפדרציה. בתדריכים אלה ניתן מקום בולט לציטוטים של ראשי הפדרציה, לשימוש הסברתי בכל אמצעי התקשורת על אודות אופיה התוקפני ומהותה המדינית של הפדרציה. חומר רב ומגוון זה שימש את נציגיו במגעים עם הרשמים וכן בהסברת הרקע שניתנה למדינאים, עסקנים ונציגים באמצעי התקשורת.

הקמת הפדרציה עוררה עניין רב במרבית אמצעי התקשורת ברחבי תבל. הסברי נציגוני, אשר הצטיינו בידיעתם וערכנותם הבלוטת, נקלטו. המאמרים והתגובות אשר הופיעו ועדיין מופיעים, מעידים על הבנה רבה השוררת על אודות כוונותיהם של ראשי הפדרציה, דבר המוכיח כי המאמץ ההסברתי אשר הושקע על-ידי משרדנו נשא פרי.

24. שאלת תיווכו של המרשל טיטו בסיכסוך המזרח-תיכוני

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום ט' בחשוון תשל"ב (28 באוקטובר 1971):

בידיעה מבלגרד נמסר ששר החוץ האמריקאי מר רוג'רס הביע דעה, שנשיא יוגוסלביה המרשל טיטו עשוי למלא תפקיד מרכזי בהשגת הסכם-ביניים במזרח התיכון. מר רוג'רס אמר בטלוויזיה של בלגרד כי ארצו סבורה שקיימת אפשרות להגיע לידי הסכם, וכי המרשל טיטו ימלא תפקיד בהקשר זה. דעה זו הובעה לקראת ביקורו המתוכנן של המרשל טיטו בארצות-הברית לפי הזמנתו של הנשיא ניקסון.

אבקש לדעת:

1. האם ידועה לכבוד שר החוץ מגמתה זו של ארצות-הברית?

2. האם נוכח עמדתו האנטי-ישראלית הברורה של טיטו והיותו חד-צדדי, לצדה של מצרים, וידיים של נאצר וסאדאת ועושה דברם, האם עלולה ישראל להסכים להתערבות כל שהיא מצד גורם אנטי-ישראלי זה בפתרון הסיכסוך באזורנו?

שר-החוץ א. אבן:

1. ברור כי פעילותו הפרו-ערבית ועמדתו הבלתי-ידידותית לישראל של הנשיא טיטו שוללות ממנו את האפשרות למלא שליחות של תיווך או שירותים טובים למען פתרון של שלום במזרח התיכון.

2. ארצות-הברית, לפי מיטב ידיעתנו, לא הועידה תפקיד כל שהוא לנשיא טיטו בהשגת הסדר-ביניים בין ישראל למצרים.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני שר החוץ, בכל אופן התפרסמו ידיעות על שיחות בין רוג'רס לטיטו בקשר לתיווך בין ישראל ושכנותיה.

שר-החוץ א. אבן:

אני חוזר ואומר שאין שום סימן ואין שום גילוי לפעילות תיווכית, כביכול, של נשיא יוגוסלביה, ואני חוזר ואומר, כי ראש מדינה אשר ניתק את היחסים עם ישראל ומקיים יחסים עם מדינות ערב, ברור כי אינו יכול להיות מבשר השלום או בעל מאמצי תיווך פוריים.

25. אי-הזמנת ישראל לחגיגות בפרס

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

אבקש לדעת:

1. האם הוזמן נציג של מדינת ישראל לחגיגות יום השנה ה-2500 ליסוד מלכות פרס?

2. אם לא, האם ניסה כבודו מה הסיבה לאי-ההזמנה?

3. האם נשלחה ברכה רשמית מטעם מדינת ישראל לפרס, לרגל חגיגות אלה?

שר-החץ א. אבן :

בשיתותי עם מזכיר המדינה הבהרתי הבהר היטב את עמדת ישראל בעניין הסדר התעלה ואת השגותינו כלפי כמה ניסוחים מרכזיים בעמדה האמריקנית הנוכחית בנושא זה. אשר לדברי מזכיר המדינה בטלוויזיה, הוסבר לי כעבור יומיים באורח מוסמך על-ידי עוזר המזכיר מר סיקסו, כי מזכיר המדינה התכוון באותו ראיון לומר שבפגישתי אתו לא טענתי נגד המשך הטיפול האמריקני בנושא "ההסדר החלקי", ואילו הסתייגותי מנאומי היתה בדורה לו למדי, ושכל רושם אחר הוא בלתי-מכוון (כפי שהם קוראים לזה inadvertent).

28. דברי מר רוג'רס על אפשרות של מתן

ערוכות לבטחונה של ישראל

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החץ ביום " בחשון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

בידיעה ב"הארץ" מיום 12 באוקטובר 1971, המתייחסת לראיון עם מזכיר המדינה ויליאם רוג'רס בטלוויזיה האמריקנית, נאמר כי מזכיר המדינה הצהיר שאם תסכים ישראל להסדר חלקי עם מצרים, פירוש הדבר כי ישתנה מצבה הצבאי והיא תהיה זכאית לערובה כל שהיא כדי בצד את בטחונה. מר רוג'רס הצהיר, בהמשך דבריו, כי אין להוציא מכלל חשבון חתימת חוזה הגנה רשמי בין ארצות-הברית לבין ישראל.

אבקש לדעת:

1. האם גישה זו של מזכיר המדינה ידועה לממ-שלת ישראל?
2. האם הוצעו ערובות מסוימות בהקשר הנ"ל?
3. מה טיבן של ערובות אלה, אם הוצעו?
4. מה עמדת ישראל בשאלת הערובות, בהקשר הנ"ל?

שר-החץ א. אבן :

דברי מזכיר המדינה בראיון הטלוויזיוני הנזכר ידועים לזממשתל ישראל, וכן דבריו ברוח דומה במגעים דיפלומטיים. אולם עוד חזון למועד; כפי שמר רוג'רס עצמו אמר, טיבן של ערובות אפשריות תלוי בטיב ההסכם. מכל מקום אין כדג על פני הממשלה הצעות אמריקניות מסוימות לערובות או סידורים בהקשר זה. עמדת הממשלה לגבי ערובות להסדר בתעלת סואץ תושפע מטיב ההסדר, ועל כל פנים לא תיקבע לפני שיתגבש ההסדר עצמו.

הערובות הטובות ביותר לאי-הפרתו של הסדר מיוחד לתעלה, אם יושג, כלולות בעקרונות שפירשה הממשלה באפריל 1971, לרבות אי-חציית כוחות צבאיים מזרחה, ייצוב הפסקת האש בלא הגבלת זמן ועוד.

היו"ר צ. צימרמן :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן :

האם במהלך הברורים האלה הועלתה האפשרות שבמכלול הצעדים לפתרון שיבוא תיכרת גם ברית צבאית בין ארצות-הברית וישראל?

שר-החץ א. אבן :

לא. הצעה כזאת לא הועלתה, לא בהקשר הנדון ולא בשום הקשר אחר.

שר-החץ א. אבן :

1. התשובה שלילית.
2. התשובה חיובית.
3. התשובה שלילית.

היו"ר צ. צימרמן :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן :

האם כבוד השר אינו סבור כי אחת הסיבות, ואולי הסיבה העיקרית, לאי-הזמנה היא בכך, שהשה הפרסי הביע דעתו לשלילה על עמדתה של ישראל לגבי הנעשה במזרח התיכון, יחד עם מדינות ערב?

שר-החץ א. אבן :

פה אני מתבקש לחקור כליות ולב של מלכים ורו-נים. לפי מיטב הערכתי הדבר גובע מהעדר קיומם של תססים דיפלומטיים רשמיים בין שתי המדינות. לא ראייתי שהשתתפו באותו מעמד נציגי מדינות שאין להן יחסים דיפלומטיים עם אירן.

26-27. דברי מר רוג'רס על עמדתו של מר

אבן כלפי תכנית "שש הנקודות"

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החץ ביום " בחשון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

בידיעה ב"הארץ" מיום 12 באוקטובר 1971, המתייחסת לראיון עם מזכיר המדינה ויליאם רוג'רס בטלוויזיה האמריקנית, נאמר שמזכיר המדינה הצהיר, בדברו על תכנית שש הנקודות שלו להשגת הסדר חלקי עם מצרים, כי בניגוד לידיעות עתונאיות לא השמיע שר החץ הישראלי אבן אבן טענות נגד אף אחת משש הנקודות שהוא העלה.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע לו תוכן הראיון הנ"ל?
2. האם נכונים דבריו של מר ויליאם רוג'רס, המובאים לעיל?
3. אם אינם נכונים, האם מצא כבוד השר לנכון להכחיש את דברי מר רוג'רס כנ"ל?
4. אם כן, כיצד ומתי?

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החץ ביום י"ב בחשון תשל"ב (31 באוקטובר 1971):

בראיון ברשת הטלוויזיה סי.בי.אס. מיום כ"א בתשרי תשל"ב (10 באוקטובר 1971) אמר מזכיר המדינה האמריקני מר רוג'רס, שבשיחתו עם שר החץ הישראלי לאחר נאומו בעצרת הכללית לא הביע מר אבן שום התנגדות לאף אחת מששת הנקודות שמר רוג'רס העלה בנואם ההוא.

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם כן, איך ייתכן שכבוד השר לא הביע התנגדות להצעות?
3. אם לא, איך קיבל מר רוג'רס התרשמות כה מוטעית מעמדתו של כבוד השר?

29. הקמדה על כשרות במסיבות הנערכות על-ידי שגרירויות ישראל

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר החוץ ביום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

פנו אלי מספר שליחים של המדינה בחוץ-לארץ בטענה, שכאשר עורכת שגרירות ישראל מסיבות או קוקטיילים הרי לעתים קרובות אין האוכל כשר (גם כאשר יש אפשרות להזמין אוכל כשר). כך נמנע מיהודים דתיים המזומנים לאירועים אלו, וביניהם: שליחים, רבנים ואנשים מקומיים, מלהשתתף באירועים אלו כשוויים.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם אין הוראות-קבע לקיים מסיבות וקוקטיילים של המדינה על-פי כללי הכשרות?
3. אם לא, מדוע?
4. האם ומדוע לא יפעל השר שאירועים, המאורגנים על-ידי נציגי המדינה בחוץ-לארץ ומיועדים גם ליהודים, יהיו על טהרת הכשרות, כדי שיוכלו להשתתף בהם אוכלי כשר?

שר-החוץ א. אבן:

לא ידוע לנו על מקרים שבהם נמנע מיהודים דתיים מלהשתתף במסיבות הנערכות על-ידי נציגותינו בחוץ-לארץ בגלל אי-כשרותן של האוכל.

קיימות הנחיות, שעל פיהן באירועים רשמיים שעורכת נציגות ישראל בחוץ-לארץ לא יוגש שום כיבוד שהוא בחינת טריפה.

30. דו"ח "ועדת האו"ם לחקר מצב האוכלוסיה בשטחים"

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971):

דו"ח "ועדת האו"ם לחקר מצב האוכלוסיה בשטחים", שנתפרסם באמצע אוקטובר 1971, כולל האשמות נגד ישראל ומבוסס על משווא-פנים, חד-צדדיות ועיוות האמת ההיסטורית לגבי הפליטים והמצב בשטחים.

אבקש לדעת:

1. ממי שמעה הוועדה עדויות?
2. על מה ביססה את מסקנותיה?
3. כיצד הגיב משרד החוץ על מסקנות אלו?

שר-החוץ א. אבן:

1. הוועדה שמעה עדויות מכמה עשרות ערבים; חלקם תעמולים מקצועיים, שכבר הופיעו בעבר לפני הוועדה ולפני גופים דומים, חלקם אנשים שגויסו ותוך רכו על-ידי מנגנוני התעמולה הערבים כדי להוציא דיבת ישראל.

2. מסקנות הוועדה מבוססות כביכול על העדויות הנ"ל; אבל למעשה הן מוכתבות מראש; נוכח המנדט החד-צדדי של הוועדה והרכבה העוין לישראל (צילון, סומליה, יוגוסלביה).

3. עם פירסום הדו"ח פירסמה נציגותנו באו"ם הודעה לעיתונות, ובה הובהר בין היתר כי הוועדה אינה אלא מכשיר תעמולה ערבי בשמו ובכספו של או"ם, וכי יש אירוניה מרה בעובדה, שכאשר מיליוני אנשים נוטשים את בתיהם במזרח פאקיסטאן, רבבות נטבחים בדרום

סודאן, וכאשר אישים ומנהיגים מוצאים להורג בארצות ערב שונות, נערכת חקירה דווקא על זכויות האדם בשטחים המוחזקים, אשר כל מבקר מעיד על מצבם השפיר לאין ערוך מהמצב ששרד בהם תחת שלטון ערבי וגם מהמצב השורר ברוב ארצות ערב. לפני הוועדה הופיעו עיוורים ופיסחים כרוניים, שייחסו את מומיהם למעשי ישראלים. הוועדה קיבלה סיפורי זוועה אלה כאמיתיים ואף ניסתה להציג את גירושם של טרוריסטים ומסיתים כ"הגליות המוניות". הודעתנו הוקיעה צביעות זו וציגה כי מספרם הגדול והולך של ביקורי הקיץ של ערבים בישראל וברייחת הטרוריסטים מירדן - כדי להסגיר את עצמם לצה"ל - טופחים על פני דו"ח הוועדה. כן הצביעה הוועדה על מצבם החמור של יהודי ארצות ערב, שאין גוף בין-לאומי כל שהוא פועל להצלתם.

הודעתנו זו הועברה לכל נציגות ישראל וחלקן השתמשו בה, במידה שדו"ח הוועדה עורר הדים כלשהם; אולם בדרך כלל היו לדו"ח הוועדה הדים קלושים ביותר ברחבי העולם, המתחיל לדעת היטב כי המדובר בתעמולה גרידא.

31. המשא-ומתן בדבר קבלת כסף תמורת ה"מיראזים" המעוכבים בצרפת

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום ט"ו בחשוון תשל"ב (3 בנובמבר 1971) הופיעה ידיעה, המצוטטת מהעתון הצרפתי "פארי-מאקי", שלפיה הסכימה ישראל לקבל בחזרה את הכסף תמורת מטוסי המיראז' המעוכבים בצרפת.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם חל כל שינוי במדיניות ישראל בנושא המיראזים?

שר-החוץ א. אבן:

הריני מסב את תשומת לבו של השואל להודעת דובר משרד החוץ מן ה-13 בנובמבר לאמור:

"דובר משרד החוץ אישר הערב, שמתקיימות שיחות על גורלם של מטוסי המיראזים שישאל רכשה בצרפת, ואשר העברתם לישראל עוכבה על-ידי ממשלת צרפת מאז 1967. שיחות אלו עדיין בראשיתן וטרם הושג סיכום הסוגיה הזאת וכל אשר כרוך בה".

הנושא נדון בין שגריר ישראל בפאריס לבין פקידים צרפתים וכן ביני לבין שר החוץ הצרפתי בשיחותיו במרכז האו"ם. בשלב זה אינני מוכן להוסיף דבר להודעה זאת.

היו"ר צ. צימרמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

רצוני לשאול את שר החוץ: במשך ארבע שנים הדגישה ישראל שאנחנו מעוניינים לא בכסף אלא במטוסי סים השייכים לנו והנמצאים בצרפת; מה הביא לידי שינוי בעמדה הזאת?

שר-החוץ א. אבן:

מה שהביא לידי שינוי בעמדה הזאת הוא שהממשלה דנה בנושא והחליטה פה-אחד לנהל את המשא-ומתן הזה.

ב. הצעות לסדר-היום

1. הצהרותיו של שר החוץ בראיון טלוויזיה בארצות-הברית

בנוגע לפושעי המלחמה הנאצים הנמלטים

Now, I've been to Auschwitz and I've been to Dachau, I've been there officially which, in this case, is the more moving because I felt that I was representing, as it were, the collective memories of the survivors, and I brought Israel's flag into Auschwitz, which was a terrible feeling — that here, all the ashes of the millions who were killed, and the sense of the sovereign flag would have been their enormous consolation, and here I was bringing this flag and their graves were silent.

And this drama of the Holocaust, I think, has its mark on Israel's life to-day. There's a profound melancholy underneath all the turbulence and vitality and resilience in Israeli life. There is this profound sense of loss and bereavement, but whether some wretched man in Paraguay or in Brazil is brought to justice I think hardly interests me. I think, if found, they should be, but I don't — I wouldn't get excited, one way or another, I don't believe that there is — that it matters. What can vengeance do? What can punishment do? This is something that is neither capable of expiation nor even of description. We live with a memory and we have to go and build some survival, build some consolation for it. So, I don't really care".

שואל המראיין: "You reject the notion of an eye for an eye and a tooth for a tooth"

ושר החוץ עונה: "Well, I don't know what we do for a million eyes and for a million teeth, and the whole proportions were so immeasurable that I would leave it to the law. If the laws of countries still punish Nazi crimes, I think that shows a very sound consciousness, an educated consciousness about it. But the fate of the individuals really doesn't interest me and I don't get any consolation from their punishment."

עד כאן.

אם כן, אני קורא באמת את הדברים בהקשרם. ואם אעיר הערות על חלקים מהם — אני קורא את הכל לפי רוח הדברים בהקשרם.

מי הם אימוא "האנשים העלובים", "הברנשים העלובים" במארגאנאי ובברזיל שלא מעניין את שר החוץ אם הם יובאו לדין או לא? אחד מהם קרוב לוודאי הוא ד"ר מנגלה הידוע לשמצה, ואקרא, עד כמה שזמני ירשה לי, קטע מעדותו של מי שהיה אז ילד בן 14, יוסף קליינמן, העד במשפט אייכמן. הוא שולח ב-1944 מקרפטו-דוסיה לאושוויץ, והעיד במשפט אייכמן על מה שקרה בערב יום הכיפורים:

"סידרו אותנו בקבוצות. היינו אלפיים נערים. פתאום עבר רעד בכל המגרש, כאילו זרם חשמלי היכה בנו.

הז"ר צ. צימרמן:

אנחנו עוברים לסעיף "בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. ראשונה הצעתו של חבר-הכנסת בנימין הלוי בנושא: הצהרותיו של שר החוץ בראיון טלוויזיה בארצות-הברית בנוגע לפושעי המלחמה הנאצים הנמלטים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בנימין הלוי.

בנימין הלוי (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר החוץ מתגד למשרד הסברה, מפני שאין להפריד בין מדיניות חוץ ומדיניות הסברה בענייני ישראל בעולם, והוא, שר החוץ, אחראי להסברה. אם כן, אם שר החוץ נותן ראיון בשידור טלוויזיה בארצות-הברית, והמראיין מציג אותו בתור שר החוץ של ישראל, שואל אותו שאלות שונות והוא עונה על כך — אין הוא מביע את דעתו הפרטית, אלא הוא מייצג בזה את מדינת ישראל ואת ההסברה של ישראל. מכיוון שהראיון שהוא נושא ההצעה הזאת ידוע, והיו עליו ויכוחים רבים ונשמעו טענות שהעמונות דיווחה עליו לא במדויק, אבקש את סליחת הכנסת אם אצטט אותו בלשונו המקורית, באנגלית, מבלי לתרגם, משום שכל תרגום יש בו גם משום פרשנות ואפשר להגיע לכלל חילוקי דעות.

לפני כן אני רוצה לצטט את כל החלקים, גם החלקים שאינני חולק עליהם, כי אני רוצה לראות באיזה הקשר נאמרו הדברים. זה היה ראיון ארוך, ובחלקו הראשון נשאל שר החוץ: "Who do you think has been, in the twentieth century, the greatest enemy of the Jews, the Arabs or the Germans?"

ושר החוץ משיב, ואינני חולק על דבריו: "You cannot possibly compare with the Hitler Germans for hostility to the Jewish people. I think the Arab hostility should not be overestimated. It's a political hostility; it isn't hostility on the personal level. There is a conflict of political interests, whereas the Hitler monstrosity degraded the Jew from his human dimension. It portrayed him as a kind of vermin, and therefore made it possible to embark on his extermination. Nothing in human history is comparable with Hitlerism, and nothing should be mentioned at all in the same category."

כלל זה, בכל הכבוד, אני מסכים. בסוף הראיון שואל המראיין את שר החוץ: "But one other thing that always has interested me enormously. I was reading just the other day the incredible story of the man who ran Treblinka, who was brought to trial recently and then just died recently. How do you feel about — do you believe now in 1971 that the search for Nazi war criminals should continue or not? Or should they still be brought to trial? I — after the Eichmann thing, I ceased to be interested because the Eichmann drama has its quality of uniqueness. I feel that another Eichmann trial would simply detract from this one. It was illustrative."

מכתב של בורמן. מאמציו של הסניגור כבר בניגודו היו להוכיח שבורמן מת, אבל בית-המשפט לא שוכנע, וכל הזמן היו ידיעות שהוא חי, ואולי הוא אחד מה"עלובים" האלה.

עוד אחד מה"עלובים", מה"wretched men", היה היינריך מילר, ראש הגסטפו הגרמני, שנתן את הפקודות לפתרון הסופי, לחיכונו ולביצועו, והיה הממונה הישיר על אייכמן. איש איננו יודע אם הוא נמלט לרוסיה הסובייטית או למערב, אם הוא נמלט למדינות ערב או לדרום-אמריקה. אבל הוא חי, והוא בא בכלל אלה שאחריהם מחפשים ואת העמדתם לדין דורשים.

ואומר לנו שר החוץ: עין תחת עין — הוא שולל את הדבר הזה. ובאמת, כולנו יודעים שאומות העולם משתמשות בזה לרעה, וזה נהפך למין סיסמה אנטי-שמית. מאשימים את היהדות בקנאות ובנקמנות, כאילו לנו "עין תחת עין", ולהם, לנוצרים — יש הרחמנות והסלחנות. לכן מופיע שר החוץ של ישראל בתור המוחל והסלחן. אבל הוא לא אמר ש"עין תחת עין — ממון" לפי המשפט העברי, והוא לא אמר "ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות, כי מות יומת". הוא לא אמר שלפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוריהם, הפשעים האלה הניזונים פה דינם מוות.

בעדות אחרת במשפט אייכמן סיפר העד הרופא ד"ר ביללין: "חוט השני של הרצון לחיות הוא לזכות לנקמה. אני מוכרח להגיד את זה בפה מלא. מצאתי פסוקים כתובים בתוך החורים של המחתות. אני זוכר פסוק מדנשה: 'אתם הנמצאים שם — עזבו כל תקוה'. אני זוכר פסוק בעברית: 'נקמו את דם אחיכם השפוך'. אני זוכר פסוק ביידיש: 'יודעך, פארגעסט נישט גקמה' — יהודים, אל תשכחו נקמה." זה נתן ליהודים לחיות.

אבל שר החוץ אומר: הוא מעל לנקמה, והוא אפילו מעל לעונש. מה לנו העונש?

אני שואל אותו: מי שם את שר החוץ להכריז בשם מדינת ישראל שהעונש אינו מועיל, שאינו מעלה ואינו מוריד? והתוצאה המעשית של דבריו היא שאומות החיפושיים, שמתנהלים עכשיו בקושי אחרי אלפי הפושעים הראשיים והרוצחים של העם היהודי, יתנהלו עוד פחות ויתקדמו עוד פחות, וכל רוצח, אם ייתפס, יוכל להסתמך על קול האותנטי של שר החוץ הישראלי, שהדבר הזה איננו חשוב. כי מה הוא אומר? — "עין תחת עין" — אפשר; אבל עין תחת מיליון עיניים — מה אנחנו? שן תחת שן — אפשר; אבל שן תחת מיליון שיניים?

הלא הכרנו את הפומון הזה. שרו אותו מרטין בובר וחבריו בזמן משפט אייכמן. אמרו על אייכמן: למה לנו אחד תחת מיליון? שיער לעזאזל! אתם שולחים איש אחד לעזאזל. וכך משתמע מדברי שר החוץ.

הוא רואה במשפט אייכמן "דרמה". ובכן, הצגה אחת של הדרמה מספיקה; זה "אילוסטרטיבי". אחר כך יש מעין קאטארסיס יוונית כזאת, היא הטרגדיה היוונית, שהצופה בדרמה נפש מודככת על-ידי הזהירות הנפשית עם מה שקורה, גיבור הדרמה הוא מעין שעיר לעזאזל, הוא מכפר על אשמת כולם. וזה נוח מאוד לפושעי המלחמה לחשוב שאייכמן כיפר על כולם. זה מה שמשמעת.

מלאך-המוות הופיע, ד"ר מנגלה הופיע, רכוב על אופנוי, מנגלה שם את ידיו אחורנית, כשהן שלובות. שפתיו כרגיל היו צמודות. עלה על המגרש, הרים את ראשו כדי שמבטו יוכל להקיף את כל המגרש. אז נפל מבטו על גער כבן 15, אולי היה בן 14, משהו בגיל כזה, שעמד לא רחוק ממני בשורה הראשונה. זה היה גער מגטו לוד, אני זוכר את פניו היטב. היה בלונדיני, רזה ומאוד שרוף מן השמש ופניו מלאי נמשים. הוא עמד בשורה הראשונה, מנגלה ניגש אליו ושאל אותו: בן כמה אתה? הגער רעד ואמר: אני בן 18. תיכף ראיתי שד"ר מנגלה מאוד מתרגז, והתחיל לצעוק: אני אראה לכם. אחרי זה התחיל לצעוק: הביאו לי פטיש, מסמרים ולייט — מין קרש צר. תיכף רץ מישוה, ואנחנו עומדים ומסתכלים עליו בדומייה מוחלטת. דממת מוות שולטת במגרש, והוא עומד באמצע וכולנו מסתכלים עליו. בינתיים הגיע זה עם הכלים, ואז כאילו עמד כבר על-ידי מנגלה ד"ר מנגלה ניגש אל גער אחד שעמד לא רחוק, גער גבוה היה זה, עמד בשורה הראשונה, פניו היו עגולים, נראה טוב. ניגש אליו ד"ר מנגלה, תופס אותו בכתפו ומוביל אותו אל השער של הכדורגל. מעמיד אותו על-יד השער ומצווה לדפוק את הקרש הזה בגובה צוה לראשו של הנער, כך שיצר כעין אות "ד", ואז עולה ד"ר מנגלה שהקבוצה הראשונה תעבור מתחת לקרש הזה. קבוצה ראשונה התחילה ללכת בשורה ערבית.

שאל אותו הקטיגור, מר האונגר: "האם אמר מה יקרה לכם?" התשובה: "הבננו. שהקטנים שלא מגיעים לקרש — הולכים למוות." "האם היה ברור לך שזאת המשמעות ואין אחרת?" "לא, לא, לא היתה שום משמעות אחרת. זה היה ברור לכולנו במאה אחוז בשביל מה הוא הולך. כולם התחילו להתרגש."

אין לי זמן לקרוא את כל הסיפור המזועזע איך הגער הזה, לפי עצת אחיו, שם את הכובע בנעלים כדי להיראות קצת יותר גבוה, ואיך מנגלה התאכזר לכל אלה שלא הגיעו עד לקרש. הסוף היה שלאף מתוך אלפיים הנערים נשלחו ביום כיפור לתאי הגזים.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):
חבר-הכנסת הלוי, כל זה, עניין מנגלה, שייך למה שאמר שר החוץ?

בנימין הלוי (גח"ל):
כן, חבר-הכנסת אנקוריון.

אדוני היושב-ראש, אבקש אחר-כך זמן נוסף בשל קריאות-הביניים.

אלה הם "העלובים" בפאראגואי.
הנה המשיך: "העבירו אותם לתאי הגזאים. השמידו אותם בתאי הגזאים. אנו נשארו אף. אז ידענו כבר שזוהי שיטה."

זה ידוע גם לשר החוץ וגם לחברי הכנסת.

"עלוב" אחד כזה בפאראגואי או בברזיל או בארץ דומה הוא מרטין בורמן, די ימינו של היטלר עד ליומו האחרון שותפו הפעיל בכל פשעיו נגד העם היהודי והא-נושתי, שנמלט מהבונקר של היטלר אחר מות הפיהרר ונ-דון למוות בהעדרו בתור אחד מפושעי המלחמה הראשיים בניגוד. נדעון האונגר בספרו "משפט ירושלים" מספר שלעציר אייכמן נשלח מכתב "אומן, אומן", חתום "מרטין", והמזמחים לכתב-יד חיוו את דעתם שזה

הגוונים בהקשר משפט אייכמן. כנראה, בעיני שר החוץ היה הבדל כזה חשוב. אבל השאלה היא חמורה הרבה יותר. אמינותו האישית של שר החוץ עומדת לדיון. פירסום הודעה כזו ב"ידיעות" - הרי זוהי התנהגות שאיננה הולמת מעמדו של שר בישראל. על שר החוץ להסיק את המסקנות בהתאם לסעיף 21 לחוק יסוד: הממשלה.

הי"ר צ. צימרמן:

רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר-החוץ א. אבן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מעולם לא שמעתי נאום נמוך-דמה ובלתי ראוי לשגב הנושא, כזה ששמעתי זה עתה.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

מי מבקש ממך ציונים?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מה יש? הוא אמר אמת? זה מפרע?

הי"ר צ. צימרמן:

אני מבקש לא להפריע. הנואם רשאי לתת ציונים.

שר-החוץ א. אבן:

האומר שאני סלחן בעניין השואה - אני חושב שאני רשאי לא להתווכח אתו בכלל. על כן אני מעמיד את דברי לפני הכנסת. נאמר שאני סלחן בהקשר השואה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אי-אפשר להתווכח על עובדות שפורסמו. זה הקו"ש. ובכן, גינוי לא יועיל כאן, וגידופים לא יוכלו לעמוד בפני עובדות.

(חבר-הכנסת מ. ידיד קורא קריאת-ביניים)

הי"ר צ. צימרמן:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את קריאות הביניים.

שר-החוץ א. אבן:

מכאן ואילך אתייחס לדיון, למשמעותו ולתגובות עליו.

כל אדם המסביר חזיונות היסטוריים ותברתיים רשאי להיות מאושר אם פעם בחייו מתקבלת הסברתו על-ידי המוני מקשיבים בעוצמת ההתלהבות, עומק ההבנה וכנות הרגש שציניו את התגובה של כל שומעי הראיון שהענקתי למר דוד פרוסט. באותו ראיון אמרתי, כי יש להפעיל את חוקי העגשת פושעים נאצים, ושקו"מ של חוקים אלה הוא סימן-היכר לתרבות מצפנית וחיונית. מאידך גיסא, התקוממתי נגד מגמת המראין הנכבד להעמיד את השואה על בחינה מוגבלת זו ולגרוס שאפשר, כביכול, להביא את העם היהודי על גמול וסיפוק ונחמה על-ידי תפיסתם של הפושעים שעוד ייתפסו, בחינת עין תחת עין, שן תחת שן. לאחר שהתקוממתי נגד הגדרה זו הפלגתי להיריח עמוק במשמעות השואה בתודעה האנושית, העם היהודי ומדינת ישראל.

הטענה: מה לנו עין אחת תחת מיליון עיניים? - זוהי טענה בלתי-הוגיונית בהחלט. מפני זה מוותרים על האחד או על השני ועל השלישי מהרצחנים האכזריים ביותר? מפני שמות או עונשו אינו יכול לכפר על המיליון?

והלא לא על הפילוסופיה האישית ו"המוסר העליון" שלו נשאל שר החוץ של מדינת ישראל. הוא נשאל שאלה ברורה: מה דעתך - בשנת 1971 - להמשיך בחיפושים ובהבאה לדיון של פושעי מלחמה נאציים או לא? אילו היתה לו הדעה הברורה, כפי שאמר אחר-כך בתשובה לשאלות, בכנסת ובעתונות: זוהי גם דעתי - מה היה יותר פשוט מאשר להגיד: כן, בהחלט, צריך להמשיך. במקום זאת באה הפילוסופיה שלו, שזה לא חשוב וזה לא מעניין.

אדוני היושב-ראש, ב-20 באוקטובר פורסם ב"גרין" סלם פוסט, "תחת הכותרת" "Nazi trials: Eban under fire" הקטע הבא: "A transcript of the Eban-Frost interview shows that what Mr. Eban actually said about future Nazi trials was the following: After the Eichmann thing, I ceased to be interested, because the Eichmann drama has its quality of uniqueness".

באותו גיליון גם פורסם מאמר המערכת תחת הכותרת "Genocide lives".

ב-22 באוקטובר פורסם ב"גרין" סלם פוסט "תחת הכותרת" "Foreign Minister says critics lie", וזוהי כותרת-משנה "Trial for 'thing' - הקטע הבא: "Mr. Eban also claimed yesterday that not a single newspaper in Israel has printed the full text of the interview on this issue. The Jerusalem Post, which published the text on Wednesday, deleting the description of Mr. Eban's visits to Auschwitz and Dachau, which did not refer directly to the question of bringing Nazi criminals to trial, publishes the text submitted by the Foreign Ministry yesterday. (This text, as opposed to the text which the Ministry submitted on Tuesday, quotes Mr. Eban as saying, "After the Eichmann trial," rather than "After the Eichmann thing.").

עד כאן ה"גרין" סלם פוסט. ואז בא הנוסח המלא החדש, כפי שנמסר על-ידי משרד החוץ, מטעם שר החוץ.

אדוני היושב-ראש, לשר החוץ לא היה האומץ להודות שנכשל בלשונו. הוא לא אמר אף פעם שהיתה כאן פליטת פה, "lapsus linguae", או איזו התנצלות אחרת. צר לי לקבוע כי שר החוץ ניסה להטעות את הציבור על נוסח דבריו. הנוסח המתיימר להיות הנוסח המדויק של דברי שר החוץ בדיון הטלוויזיה, ואשר הוגש לפירסום על-ידי משרד החוץ ב-21 באוקטובר ופורסם ב"גרין" סלם פוסט ב-22 באוקטובר - שינה את המלה "thing" שכבר פורסמה למלה "trial", כדי ליצור את הרושם בציבור הישראלי ששר החוץ כאילו לא השתמש בשידורו במלה "thing".

אני מאשים את שר החוץ מעל הבמה הנכבדה הזאת בפירסום הודעה כזו ב"ידיעות", ואני מקבל את מלוא האחריות לדברי. השאלה איננה מה ההבדל בין המלים "thing" ו-"trial" לגופן, ומה מידת החשיבות של הבדל

אני לא קראתי ניתוח כל-כך מדויק וקולע של הדברים ומשמעותם. וכך הובנו הדברים על-ידי כל אשר הקשיבו ושמעו. אני מחשיב שיקול-דעת זה יותר משיקול-דעתו של חבר כנסת נבדל, מטעם פשוט: זהו אדם שראה והקשיב, אדם שהבין ותפס, ואדם שניגש לעניין זה שלא בשום מסגרת של יריבות מפלגתית.

נשיאת "הדסה" הביעה התלהבותה - ואינני רוצה ללמד על עצמי אותה סניגוריה שמלמדים האחרים - כלהלן: "שר החוץ אבא אבן תרם תרומה מיוחדת במינה ובת-קיימא להאדרת דיוקנה של ישראל בארצות-הברית ובכך רשם פרק גבורה בהיסטוריה. אנו מדוכאים וממועזעים לקראת התקפות העתונות על אבא אבן, המסלפות את הראיון שערך עמו המראיין דויד פרוסט. הופעתו היתה אחת משעותיו הנאות ביותר. המועצה הלאומית של 'הדסה' מצטרפת אלי בהבעת הוקרה והערצה לאבא אבן על פעלו."

כמה מאלה שכתבו לי, ואשר כתבו בעתונות הישראליה, התנבאו ברוח דבריו של הסופר אהרן מגד, שחשיבות משאו הגדול בעתון "דבר" חורגת מהעניין המסויים הנידון, והוא כותב: "מקרה אבן הוא רק אחד ממקרים לאין ספור שבהם משתוללים הקנאות, חוסר הסובלנות, חוסר האופק והריסון העצמי." אלה דבריו. מקרה המנהיגים היהודים יש כמו אברהם פיינברג, מראשי מפעל המלווה, שביקש אותי לעמוד נגד מה שהגדיר כ"היסטוריה".

אדוני היושב-ראש, אינני מוכן, כאמור, להזדהות עם כל הדברים שציטטתי. אולם ברור כשמש שהמוני המקשיבים והצופים הבינו את הדברים לפי כוונתם ולפי משמעותם. ואילו הייתי נסוג מדברים אלה, הייתי מביש ומבזה אלפים אלפים שכתבו לי בדברי התרשמות דווקא מהמגמה הכוללת של דברי.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

את המילונים, לא את האלפים.

שר-החוץ א. אבן:

אם אלי ויזל וד"ר נתן עק ייתר מקובלים עלי ממך ומחבר-הכנסת חלוי, זו זכותי. כי אני חושב שיש להם חשבון אחד דברים. איך את מסבירה את השפעת הזה של תגובות? אני מזמין אותך לצלול בערימה זו.

בנימין חלוי (גח"ל):

גם בסיעתך הגיבו אחרת.

שר-החוץ א. אבן:

אם חילי אמריקאי ותיק, וגכה כותב לי: "אמש בפעם הראשונה הביעות מדוע וגד מה נלחמתי" - אינני מסוגל שלא להתרגש.

על כן אני מעמיד את הדברים על דיוק כוונתם ואני חוזר על מה שאמרתי בשאלתה. אני זכאי בהחלט לראות את השואה כחזיון החורג לאין שיעור מכל סוגיה, ולו גם חשובה, והחורג מכל אפשרות של עין תחת עין או של נקמה או של כפרה, דווקא בגלל ההפלה הזאת למאמץ לתאר את החזיון ככל כך נורא ורם ונישא מעל כל דבר אחר. אני סבור שיש פה הצדקה מלאה לדב-רים החמורים שכבד הסופר אהרן מגד. אני סמוך ובטוח כי הסיכום הכולל של אותה דעה היה לחדד בלבם של

מכאן ואילך, אדוני היושב-ראש, אין לי כוונה לומר דבר בעצמי, כי אם ללמד וללמד מפי אחרים, אם אמנם יש יסוד כל-שהוא לטענותיו ופירושו של חבר-הכנסת חלוי. ברור כי אין להם כל יסוד, ולו גם הקלוש ביותר. מגמת הופעה בטלוויזיה היא להנחיל רגשות והשקפות מסויימים למקשיבים ולצופים, ולא לקרוא קטעים מרוסקים במנותק מהקשרם.

ואמנם תגובתם של הצופים והמקשיבים היתה שו-פעת עד כדי כך, שלא הספקתי עדיין לענות על כולן. בין אלה ששמעו, ראו וכתבו, אחוז המחייבים לעומת המסתייגים מתחלק כלהלן: מחייבים - מאה אחוז, שוללים - אפס אחוז. מבין אלה שהסתייגו, כל מאה האחוזים לא ראו ולא שמעו. ואמנם מיד עם סיום הראיון ובימים שבאו לאחר מכן - ובמהלך הדיון בארץ - רבו מאוד הפניות אלי במכתבים, במברקים ובשיחות טלפוניות. רצה הגורל והטלפון הגרש הראשון הגיע מאחד מחברי הכנסת, שראה את הראיון. וחבר-הכנסת חלוי לא יתיימר לומר כי סמכותו גדולה מזו של כל חבר כנסת אחר. ההבדל היחיד הוא, שחבר-הכנסת זכין ראה והבין, ואילו חבר-הכנסת חלוי לא ראה, ולפי דעתי לא הבין את הדברים הכתובים.

ב-22 באוקטובר, במכתב שביקש לפרסם בעתון "הארץ", ושהענקתו שלח אלי, כתב יושב-ראש אירגון נפגעי הנאצים בארצות-הברית, מר הלז זיידמן, כי הא-שמות מסויימות מסוגן של אלו ששמענו היום מפי חבר-הכנסת חלוי הן "בלתי-מבוססות לחלוטין, כי ברור לכל מי ששמע את הראיון, כי מר אבן לא התכוון כלל לשלול משפט הפושעים הנאצים. להיפך". זוהי הערכה של אדם שאינו חבר כנסת ואינו חבר מפלגה, וכותב אך ורק בתור יושב-ראש אירגון נפגעי הנאצים. ומכאן עובר ד"ר זיידמן, יושב-ראש אירגון נפגעי הנא-צים, לדיבורים בשבחי על מפעלי בהסברת השואה ומ-ניעת ההתיישנות.

הסופר אלי ויזל, שאיננו חבר כנסת מכל מפלגה שהיא, אך גם אינו אדיש או סלחן וקהה-חושים לגבי השואה, כתב לי כי כל הטענות בארץ נבעו "מהוצאת דברך מהקשרם הנכון", והוסיף: "לא מצאתי בתשובתך בנושא הנאצים, ולו גם ברמה, שאתה מסתייג מהעמדת פושעים נאצים לדיון".

מנהיגי אירגונים יהודיים וציוניים, ראשי איגודי בתי-כנסת, ראשי הקונגרס היהודי העולמי, הוועד האמריקני היהודי, מנהיגי הציונות העובדת, גשיאי המגבית המאוחדת והבונדס, סופרים והמוני יהודים ואחרים הואילו לחוות דעתם כי זכותי להביא להמונים רבים תחושה מחדדת של השואה והמשתמע ממנה.

איש בעל סמכות מיוחדת בסוגיה זו, ד"ר נתן עק, כותב תחת הכותרת המועזת "ניצול השואה" את הדב-רים האלה: "באמריים שפורסמו בארץ לא היתה הבנה לכוונה העיקרית של דברי המראיין". והוא מוסיף וכותב: "המשפטים אינם היום עוד מטרד גדול לגרמניה. להיפך, סבורני שהם אף 'מעניינים' למצות פרשה זאת תוך תקווה שבכך יוכלו לסיים לגמרי את החשבון עם העם היהודי. ברור לי כי שר החוץ נטל את הדגש מעניין הפושעים הנאצים, שהוא עתה קל וזול יחסית לגרמנים, כדי להעביר את הדגש לאספקט ההיסטורי רב-המשקל של חובת גרמניה לעם היהודי - חובה של דורות לדורות."

מפיו של אדם יהודי הממלא תפקיד רשמי במדינת היהודים."

"דבר", עתון פועלי ארץ-ישראל, תחת הכותרת: "כן איכפת - ואין": "בסטירה-לחי וכעלבון צורבים חשר שלשום רבבות המאוינים לחדשות ב'שידורי ישראל' את הדברים, שיוחסו לשר החוץ, בעניין העגשתם של פושעים רוצחי עמנו. מאחר שעד כתיבת שורות אלה לא באה להם הכחשה, לא נותר לנו אלא להביע צער עמוק על כך שדוברת המוסמך של מדינת ישראל כלפי העולם מצא לנכון להצהיר, כי אין הוא מעוניין עוד בכך שפושעים נאציים יובאו לדן. אילו שמענו דברים מעין אלה מפי שר גרמני, למשל, היינו מוקיעים אותם בצורה החדירה ביותר. כאשר נשמעים הדברים מפי שר ישראלי מוסמך, אנו נבוכים ומביישים; וכל תגובה תישמע כחלשה מדי. האבות, האמהות והתינוקות, בלכתם לגיא ההרריה, לא הפקידו בידי איש את הזכות למתוח קו מתחת לחשבון האיום שכן עם ישראל לבין רוצחיו הנאציים. משפט אייכמן, עם כל חשיבותו ההיסטורית, לא מוצא ולא יכול היה למצות חשבון זה עד תום, והוא לא הפך בעינינו מפלצות כמנגלה-לוקנים אומללים, שיש להניח להם מפני 'רדיפה'. לא מחמת נקמנות קטנונית, כי אם מטעמים עקרוניים לא נחל מן התביעה להביאם למשפט."

"דבר" כותב, אחרי הכחשת שר החוץ, כי מערכת "דבר" כתבה את אשר כתבה מתוך ידיעת הדברים ולאחר בדיקת העניין. הדברים נכתבו מתוך ידיעת הדברים שנאמרו, שנוסחם הרשמי מתפרסם באותו גליון.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. למרות כל הדברים שהשמיע שר החוץ, ואולי דווקא בעקבותיהם, יש ארבע שאלות שהתשובה עליהן נותנת תמונה ברורה וחד-משמעית, אם כי אפלה מאוד. מה היתה השאלה של פרוסט? שאלה אחת: האם יש להמשיך ברדיפת הפושעים הנאצים ולהביאם לדן? מי היה הנשאל? נשאל לא שר החוץ והתרבות, ולא ראש האוניברסיטה של ירושלים, אלא שר החוץ, המופקד על מדיניות ממשלת ישראל. מי היו המאוינים? לא ציבור יהודים שבי תוכו עושים חשבון נפש עיוני, אלא מיליוני צופים אמריקאים, נכרים, בהם גם שונאי ישראל, המתפשטים תורץ מינימלי - כמוהם כמו אחריים - כדי לברוח מהצורך לעשות את החשבון עד הסוף. ומה היתה התוצאה? התוצאה היתה שהתובעים הגרמנים, בלדוויגסבורג - שם יש גרמנים אנטי-נאצים מובהקים, העושים לילות כימים לתפוס פושעי מלחמה ולהביאם לדן - הודיעו למחרת נואמו של שר החוץ כי למרות דבריו ימשיכו להביא פושעים נאצים לדן. גם לכך הגענו.

אני מכיר את ההתייחסות הזאת לשואה. לפני השוואה - "אבק אדם", אין תקווה להצילם; בזמן השואה - קשר השתקה, יש דברים חשובים יותר; אחרי השוואה - "זה גדול מדי מכדי לעסוק בנקמה". השואה היא דבר חשוב - לשיעורים, לנפשו, לכסף, לעורר רגשות אשם אצל מישהו לצרכי היום-יום; אבל כשזה מחייב התנגשות או מעמד מכביד כלשהו בידה המדינית, אפשר להיות ליברל נעלה ורחמן וסלחן.

אדוני היושב-ראש, מה שעשה שר החוץ בנוי-יורק קבל העולם כולו, נוכח הקריאה האחרונה של מיליוני

מיליונים רבים את תחושת השואה והמשתמע ממנה, ויש עדות ניצחת לכך. על כן אני מציע ומבקש לא לכלול את הנושא בסדר-היום.

ה"ר צ. צימרמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, להצעה.

שמואל תמיר (המכרז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. הדיון היום אינו נסב על השילומים, הדיון היום אינו נסב על משלוחי "עווי" לגרמניה; הדיון היום אינו נסב על יחסים דיפלומטיים עם גרמניה; הוא גם אינו נסב על כך אם צריך לבדוק את עברו של השר הגרמני שדרד או ש"לא מעניין אם היה נאצי"; הדיון היום אף אינו נסב על יחסי תרבות ושבע תרבות של גרמניה בישראל. הדיון היום נסב על הנקודה האחרונה שנותנה, על התביעה הקנה אית להעמיד את רבי פושעי המלחמה הנאצים, משמידים העם היהודי, לדן. עד לכך גלשנו.

לאחר ששר החוץ צלל בדברי תשובתו לחבר-הכנסת הלוי למכלול המחמאות שקיבל על דבריו, מן הראוי לתת את הצד הישראלי-היהודי של התמונה.

בעקבות דבריו במלוא הקשרם - והנוסח המלא נמצא כאן בידי כפי שקיבלתי מתחנת שידור הטלוויזיה של דוד פרוסט - אמר יושב-ראש אירגון הפרטיזנים ולוחמי הגיטאות, סטיפן גרייק: "דברים בלתי-אחראיים לחלוטין וגמיעה בזכרם של קרבנות הנאצים... כל בית-משפט גרמני וסניגורם של פושעי מלחמה יצטט את שר החוץ של ישראל להגנת לקוחותיו."

(שר-החוץ א. אבן קורא קריאת-ביניים)

"ידיעות אחרונות" אומר במאמרו הראשי: "אין להימנע איפוא מהשאלה, מדוע הוא (אבן) כל כך מעורר פל, שמפרשים אותו תמיד אחרת מכפי שהיה רצוי לו, ואין מבינים אותו לא בוויינגטון, לא בקהיר, לא בבון ולא בפנים הארץ - לא האופוזיציה, ולא הפוזיציה, ולא עתונות, ואומרים שאף לא שרים בממשלה שלו עצמו? האם אין זה מפני שהוא משתדל לספק בעת ובעונה אחת את כולם?"

ובעתון "מעריב" נאמר: "מור אבן הפליט דברים מיותרים ומזיקים... הממשלה צריכה להסתייג מא-מירה זו של שר החוץ. אין אנו מעוניינים בשלטונות המשפט בגרמניה ובאוסטריה, וכן בארצות 'גלות' של הפושעים, וכלו להסתמך על דעתו של שר החוץ הישראלי בהתחמקותם ובהתרשלותם לעשות צדק ומשפט."

"ג'רוסלם פוסט", עתון הממסד המובהק, כותב: "The fundamentals of justice are not aided by the view that if the crime is great enough it dwarfs even the criminals".

"הארץ": "יוצריך לומר שלא ההגיון המבחין בין גודל הפשע של הנאצים ובין אפסות הפושע הנאצי הוא המרשים בדבריו מר אבן, אלא אדישותו של מי שנהנה משלוות מטה צבאי בריטי בקהיר לסבלם של המובלים לטבח באושיץ וטרבלינקה. האמירה עצמה מעידה על קהות-חושם - ושבעתים כשהיא יוצאת

שברחה מן העדר. הרחמים שלו, ה-careness שלו, האיכ"פניות שלו, היו כאלה, שאמר הקדוש-ברוך-הוא: כך נהגת בצאנאם של בני אדם, אתה לך את צאני ישראל לרעות. שר חוץ, שכזאת התייחסותו למיליוני יהודים, ליכולת להעניש כמה מרוצחיהם; שר חוץ אשר does not care, ואחר כך מעלים את דבריו מן העם - שר חוץ כזה חייב לתת את הדיון, להניח לתיק, ויהיו כשרי-נותיו האחרים וסגולותיו האחרות אשר יהיו. כי התכונה הראשונה, השרשית, שממנה מתחילה מנהיגות, היא - to care, שיהיה איכפת. על כן, אדוני שר החוץ, הנח לתיק החוץ וייטב למדינת ישראל ולעם ישראל.

אם לא תתקבל הצעת חברי-הכנסת הלוי, אני מבקש להעביר את הדיון לוועדה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
דברך הם הסתה והשמצה.

מנחם ידיד (גח"ל):
זו אמת מחפירה שאתם מתביישים בה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
זו שיטה פסולה, השמצה.

(חברת-הכנסת א. רזיאל-נאור קוראת קריאת-ביניים)

זו הסתה והשמצה אישית.

מנחם ידיד (גח"ל):
אם שר החוץ צודק, למה זה עלה לדיון?

היו"ר צ. צימרמן:
אני קורא את חברי-הכנסת קרגמן ואת חברי-הכנסת ידיד לסדר.

צבי גרשוני (המערך, עבודה-מפ"ם):
למה היושב-ראש לא קרא לסדר כאשר דיבר חברי-הכנסת תמיר?

היו"ר צ. צימרמן:
מעל הבמה מותר להשמיע האשמות תמורות. אין זה אומר שמה שמשמיעים הוא פסק-דין.

(קריאות באולם)

חברי הכנסת, אנו עובדים להצבעה. לפנינו שלוש הצעות: הצעת חברי-הכנסת הלוי - לקיים דיון על הנושא; הצעת שר החוץ - לא לכלול את הנושא בסדר-היום; והצעת חברי-הכנסת תמיר - להעביר את הנושא לוועדה.

נצביע תחילה על הצעת חברי-הכנסת הלוי ועל הצעת שר החוץ. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

הצבעה

22 - בעד ההצעה לקיים דיון על העניין

27 - בעד ההצעה לא לכלול את העניין בסדר-היום

ההצעה לא לכלול את העניין בסדר-היום נתקבלה.

יהודים לפני מותם "נקמה" - אפילו לא לגבי הנקמה, אלא לגבי העונש, המשפט - מה שעשה שר החוץ ואת בגידה בחוק הישראלי לעשיית דין בנאצים, שהכניס את הזאת קיבלה. זאת בגידה בזכרם של הקרבנות. זאת בגידה בדבר המקדש ביותר שיש לעם הזה.

(קריאות-ביניים)

שר-החוץ א. אבן:
חברי-הכנסת בגין צודק. זו היסטוריה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

חברי-הכנסת הלוי הצביע על ההטעיה שחטעה שר החוץ את הציבור בהמירו את המלים The Eichmann trial במלים The Eichmann thing זה היה רק חלק מההטעיה המכוונת, שנעשתה בידועין, ששר החוץ ומשרד החוץ הטעו את מדינת ישראל ואזרחיה, ושעליה הוא צריך לתת את הדיון.

ההטעיה הנוספת שנעשתה בידועין ובמתכוון היתה זו: בסוף הקטע בנוסח העברי, כפי שפורסם בהודעה הרשמית של משרד החוץ בעתון "דבר", נאמר: "אנו חיים עם הזכרון ועלינו להמשיך, לבנות יכולת קיום, לבנות גיחומין. איני מתרגש מגורלו של יחיד". לעומת זה אני קורא את המקור כפי שקיבלתיו מארצות-הבית: "We live with the memory, we have to go on and to build some survival, build some consolation for it. So I do not really care." היכן בתרגום העברי הרשמי - "So, I do not really care" - בעצם לא איכפת לי? בעברית מופיע תרגום אחר: "איני מתרגש מגורלו של יחיד". איזה קשר? למה ההטעיה הזאת? למה מחקת את המלים "So I do not really care"?

שר-החוץ א. אבן:
אני לא מתורגמן, אדוני.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אבל במדינת ישראל הפצת נוסח עברי, וזה היה די חשוב לך לבדוק ולפרסם מה בדיוק נאמר. מי המציא מלים אלו, שאין להן קשר עם הנוסח האנגלי, ושהיו פיעו בכל העתונות העברית?

אדוני שר החוץ, You do not really care.

שר-החוץ א. אבן:
זה שקר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

זו האמת: You do not really care.

אני ראייתי איך אתה מתרגש כשפגעו בך אישית. אכן, אם יש משהו אופייני שמקומם אותי בכל ההתייחסות שלך לנושא, הרי זה שבעיצומו של דבר, לעומק, You do not really care. ואתה העלמת את המלים האלה מן העם, כי הן חושפות עד כמה You do not really care.

(קריאה: זו דמוגוגיה.)

אדוני היושב-ראש, האגדה מספרת שהקדוש-ברוך-הוא החליט להפקיד את ההנהגה של עם ישראל בידי משה רבנו כאשר נזכר לדעת כיצד הוא מטפל בכבשה אחת

הי"ר צ. צימדמן:

אנו עוברים להצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר - להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדה - 26

נגד - 27

ההצעה להעביר את העניין לוועדה לא נתקבלה.

(קריאה: אולי נספור עוד פעם?)

הי"ר צ. צימדמן:

נספור עוד פעם.

אני מעמיד שנית להצבעה את הצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר להעביר את העניין לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדה - 25

נגד - 29

ההצעה להעביר את העניין לוועדה לא נתקבלה.

2. מצב הצפיפות המדאיג בבתי-החולים לילדות**הי"ר צ. צימדמן:**

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ורדיגר: מצב הצפיפות המדאיג בבתי-החולים לילדות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בעיית האישפוז ומחסור חמור במיטות בבתי-החולים במדינה מעסיקה את הכנסת מדי פעם בפעם. רק לפני מספר חודשים הועלתה בעיית האישפוז בכללותה במליאת הכנסת. ההצעה הובאה לוועדת השירותים הציבוריים. הוועדה דנה, הסיקה מסקנות והמליצה את המלצותיה. ומה קרה בסופו של דבר? האם היו לכך תוצאות מעשיות או לא? אני מגיב, שכן, ואולי לא - בכל אופן זה איננו פוטר אותנו מלהעלות בעיה זו ולא להרפות ממנה, כי בנפשנו הדבר.

חברי הכנסת, אין לי כל ספק ששר הבריאות וראשי משרדו ערים לבעיית האישפוז. אני יודע שנעשו צעדים ממשניים בעניין הקמת בתי-חולים, וכמה בתי-חולים גדולים נמצאים בשלבי בנייה ותיכנון. אבל הנושא שראיתי לנכון להעלות היום על סדר-היום הוא כל-כך רגיש וכל-כך חמור, שכאן יש להזעיק ולהזהיר לא רק את שר הבריאות, אלא את הממשלה כולה בעוד מועד.

חברי הכנסת, יש להביע יישר כוח לצוות עתון "מעריב" על מלאכתם היפה בבדיקה יסודית של נושא הצפיפות בבתי-חולים לילדות ברחבי המדינה. ואם כתוצאה מדיון זה תימצא דרך לשיפור רדיקלי של המצב, יהיה זה שכרם של צוות העיתונאים של "מעריב".

חברי הכנסת, התבררנו, ברוך השם, בעלייה פנימית ההולכת וגדלה. מתוך הנתונים על מספרי הלידות בחודשים האחרונים בבתי-החולים לילדות ברחבי המדינה מתברר שיש, ברוך השם, עלייה מפתיעה.

מנהל בית-החולים לילדות בתל-השומר, פרופסור סר, קובע כי בתל-השומר היו במשך שנים בממוצע כ-370 לידות בחודש, והחל מחודש יוני 1971 קפצנו בבת אחת ליותר מ-410 לידות מדי חודש בחודשו. הוא תולה זאת בהפסקת-האש וטוען שתמנה זו אופיינית לא רק לאזור דן והסביבה, אלא לפי נתונים שבדי משרד הבריאות קיים מצב דומה בכל הארץ. בית-החולים לילדות בתל-השומר סובל מהתמוצות אוכלוסייה. כבר בשנת 1969 הגיעה התפוסה ל-138%. בית-החולים, הבנוי לקליטת 320 לידות בחודש, קולט למעשה כ-420 לידות לחודש. קיים גם מחסור חמור בכוח-אדם בשיעור של 25% ברופאים, אחיות, מיילדות וכל סוגי עובדים.

בבתי-החולים רמב"ם בחיפה קיים ממש מחנק

במחלקת הילדות. זה גורם צער וסבל לילדות ופוגע בכללי ההיגיינה האלמנטריים. מחלקת ילדות זו קולטת ילדות במספר רב, פי 4 מהמספר המקורי שיועד לה. מנהל המחלקה, פרופסור פרץ, קובל ושואל: איך זה ייתכן, שכאשר תנאי הדיור ורמת החיים במדינה הם בעלייה, מצב האישפוז בבתי-החולים הגיע לשפל המד-רגה?

בידושלים הבידה שוררת צפיפות מדאיגה. בבית-החולים "הדסה" התפוסה היא מעל ל-105%; בבית-החולים "שערי צדק" - 145%; בבית-החולים "ביקור חולים" כ-130%. ילדות מאושפזות במסדרונות, וגם במסדרונות של מחלקות אחרות.

מצב דומה קיים בבית-החולים המרכזי שבצמח, בעפולה. שם מגיעה התפוסה לפעמים לכדי 200%.

חמור יותר המצב בצפת. בית-החולים שוכן שם במבנה ישן, בקירותיו סדקים, וגושי בטון צונחים לא פעם מהתקרה ומסכנים נפשות.

בית-החולים "בילינסון" קולט 310 ילדות לחודש, בעוד שהמקום מיועד ל-260 לחודש. משכיבים חינוקות כמו חבילות על המיטות.

בבית-החולים "השרון" בפתח-תקוה קיים מצב דומה. המקום מיועד ל-250 לידות ומגיע לפעמים ל-400 בחודש.

מפי רופאי בית-החולים לילדות "הקריה" בתל-אביב שמענו דיווח נורא. בית-החולים נבנה לפני עשרים שנה. בחודש האחרון הגיע מספר הלידות לשיא של 754 - לעומת הממוצע של 450 לידות לחודש. היו ימים של 38 לידות ביום. הפרודורים מלאים, וגם זה לא פותר את הבעיה. מובן איפוא שבדרך כלל נאלצים לשלוח את הילדות לביתן כבר ביום השלישי. בעבר היה נהוג לשלוח בן לאחר בריית מילה ובת לאחר 6-8 ימים. כעת ירד מספר הימים באופן בלתי-היגוי. הרופאים ששוחחתי אתם הדגישו שאין אמנם נזק ממשי משליחה הביתה בתקופה מוקדמת, אבל - שואלים הם - האם זה הוגן מצד המדינה ומצד המוסדות המאשפוזים ילדות, לשלוח אותן לביתן כשהן חלשות, ורבות מהן מטופלות במשפחות מרובות ילדים? האם זה מקובל שגשים הזקוקות למנוחה ולטיפול נכסות מיד לעבודה ביתית, עם כל החובות המוטלות על אשה? האם זה נכון שמדינה המתחשבת בצרכים הסוציאליים של אזרחיה ויודעת לשלם לאשה שלושה חודשי שכר באמצעות הביטוח הלאומי כדי להקל על הילודת - צריכה כך לנהוג לגבי בעיות האישפוז של הילדות?

בגלל התנאים הבלתי-נורמליים שבהם הם נמצאים. מצב זה טומן בחובו סכנות.

חברי הכנסת, המצב הולך ומחמיר עם גידול האוכלוסיה וגידול הילודה. אני מציע לדון במליאה במצב מדאיג זה של האישפוז בבתי-החולים ליולדות במדינה, ולתבוע מהמדינה שינוי רדיקלי וצעדים ממשליים בשטח מוזנח זה.

הי"ר צ. צימרמן:

רשות הדיבור לשר הבריאות, לתשובה.

שר-הבריאות נ. שם-טוב:

אדוני הישיבה-ראש, חברי הכנסת. אנחנו נתונים בעיצומו של דיון, אמנם עדיין במסגרת הממשלה, על התקציב החדש. הנושא שהעלה חבר הכנסת הנכבד הוא נושא מכובד מאוד וגם מדאיג, והוא חלק מהדיון על סולם עדיפויות בתקציב החדש. הופרחה שאלה בציבור רבות הישראליים: האם נוכל להניף בעת ובעונה אחת שני דגלים, דגל של פיתוח שירותים וקידמה סוציאלית ודגל ההגנה והבטחון. אני חושב שאם יש משהו מיוחד שמאפיין את המצב ואת המאמצים שעשינו עשרות בשנים לפני קום המדינה ואחרי-כן, אם יש משהו שבעיני הגויים נראה כנס, זו העובדה שהחוקן כל השנים את שני הדגלים האלה. יכולנו לשלוח את הבנים בנשק בידם לכל החזיתות, להגן על קיומנו, וגם לפתח את הארץ; לקיים תקציב בטחון וגם לסלול כבישים, לבנות תעשיה, לבנות בתי-חולים ושיכונים ולפתח תעשיה וחק-לאות, להניח יסודות לתרבות חדשה ולהקים מוסדות מדע ואוניברסיטאות. מעולם לא הסכמנו שהדבר האחד יהיה על חשבון הדבר השני. מעולם לא הפסקנו את עבודות הפיתוח והרחבת השירותים הסוציאליים, אף כי היינו זמן ממושך במצב מלחמה. בסופו של דבר, הרכבת תקציב המדינה היא הכרעה על סולם עדיפויות במדינה, באיזון מידה לאזן את הצרכים בלי להזניח את ענייני הבטחון ואת ענייני פיתוח השירותים הסוציאליים.

לכן, אם נגיש עכשיו לדון בנושא הקונקרטי העומד לפנינו, שהעלה על די חברי-הכנסת ורדיגר, למעשה יכול אני לציין שתי תופעות חיוביות ביותר, שיש עמן גם אספקטים שליליים. אציין כדוגמה חיובית ביותר שאנחנו מתקדמים להיות אחת המדינות הראשונות בעולם מבחינת תוחלת החיים של התושבים. עובדה חיובית זו מביאה אתה תוצאה שלילית של תופעה מן החמורות ביותר, התופעה של מחלות ממושכות, של מחלות גרי-אטריות. האוכלוסיה מדקדנת והיא מביאה אתה יותר ויותר לחצים על בתי-החולים המטפלים במחלות ממושכות.

תופעה חיובית שנייה, שציין חברי-הכנסת ורדיגר, היא הגדלת הילודה. לא אטען שזה בהשפעת שר הבריאות. אין לי השפעה כזאת. אבל העובדה היא שמדי שנה אנחנו מציינים עלייה בילודה לעומת השנה הקודמת. זו תופעה חיובית שמביאה אתה תוצאות שליליות מבחינת הלחץ על בתי-החולים. בעיית אישפוז היולדות מחריפה והולכת במדינה. לשמחתנו, העלייה בילודה נמשכת הן במספרים מוחלטים הן באחוזים. כל ניתוח המבוסס על המצב אשתדק מתחיל להיות מיושן ומתחיל לעשות את ההשוואות ללא רלבנטיות.

אני רוצה למסור כמה פרטים לפי הירחון הסטטיסטי טי של הממשלה מחדש ספטמבר 1971. ב-1 במאי 1971

גם מבחינת הילודים הבעיה היא מסובכת למדי. כידוע אחוז מסויים של נולדים עדיין אינם בשלים די צרכם ביום השלישי או הרביעי ללידתם. והירידה במשקל — דבר אופייני בימים האחרונים — גורמת לכך. הרופאים אינם יכולים לעקוב ולדעת את מצבו של התינוק אם הוא בריא ומתפתח כיאה ואם מותר היה לשחרר את האם, ואם אין זה פוגע בבריאותה. רופאי הילדים ששוחחתי אתם מתייחסים בחומרה רבה לנקודה זו וחושבים שבמיוחד מבחינת התינוק הנולד על היולדת להישאר עם התינוק בבית-היולדות לפחות שישה עד שבעה ימים, תחת פיקוח רופאים ואחיות ובמנוחה מלאה.

בבתי-החולים בקריה השירותים הם במצב איום. השירותים והמקלחות שהיו לפני עשרים שנה, כאשר בית-החולים שימש ל-400 לידות, משמשים כיום את בית-החולים שהגיע, ברוך השם, ל-700 לידות לחדש. בחדרי הלידות חסרות מיטות לידה. השטח הכללי הוא מתחת למינימום הדרוש, וכמובן אין בידי ההנהלה כל אפשרות לווסת את הלידות, וכך מקבלים כל מספר לידות אשר מגיעות לבית-החולים. ובנקודה זאת — טוענים נציגי בית-החולים בקריה — בית-החולים הוא יוצא-דופן, כי הוא מקבל כל אשה הפונה ומבקשת להתקבל בו כדי ללדת, ושום מקרה לא נדחה.

חברי הכנסת, על שאלתי מה עשו הרופאים בנדון ומה תגובתם על המצב החמור בבתי-החולים בקריה, נאמר לי שלפני כשנה וחצי התאסף הסגל הרפואי ואיים בשביתה והתפטרו אם לא יינקטו צעדים דחופים לשינוי המצב. הגיעו הדברים עד משבר חמור. ואז בהתערבותו של שר הבריאות הוסיפו 20 מיטות בתקן, כלומר למעשה נתווספו המיטות על הנייר. אמנם הצוות הרפואי גדל במקצת, וגם המיילדות, אולי זה הקל על עבודתם המפרכת ועל הייעול בעבודה, אבל בית-החולים אינו מתוכנן ואינו מסוגל לשלש את המספר הגדול של פונים — וכל זה לא פתר את בעיית האישפוז.

בבתי-החולים "צהלון" שביפו נשארה מחלקת היולדות כמו לפני עשרים שנה. "זה מאלץ אותנו לגרש את היולדות לאחר שהות מינימלית" — טוען המנהל האדמיניסטרטיבי. "זה בלתי-נסבל" — טוען ד"ר ריקובר, מנהל מחלקת היולדות — "חדרי היונקים לא מתאימים לייעודם, השירותים הסניטריים מתחת לכל דמה, מספר המיטות בחדרי הצירים וחדרי הלידה אינו מספיק".

חברי הכנסת, המצב בבתי-החולים ליולדות הגיע עד לידי כך שמנהלים וגם ראשי הרשויות המוניציפליות, שבחן קיימים בתי-חולים ליולדות, מאיימים להפסיק קבלת יולדות מאזורים אחרים.

ובכן, מה הפתרון, ואפילו פתרון ביניים? — אומר פרופ' סר מתל-השומר: "לשלוח לבתיהן את כל הילדות ללא סיכונים 48 שעות אחרי הלידה". וכדי להרגיע את האמהות המבוהלות והמדאגות מציע פרופ' סר לארגן שירות מיוחד של רופאים ואחיות שיקיימו ביקורי בית בבתי היולדות עד כשבוע אחרי הלידה. אבל גם זה כרוך בכסף. והאם זה פתרון מעשי?

חברי הכנסת, לא ייתכן שבמדינת ישראל ישאירו יולדות לשכב שעות על אלונקות במסדרונות עד שתימצא מיטה פנויה. לא ייתכן שחדר אוכל ישמש חדר אישפוז ומסדרון ישמש חדר אוכל. לא ייתכן שישכבו תינוקות על מיטות כחבילות ורופאים ואחיות יגיעו לאפיסת כוחות

היא 45%. הייתי רוצה שנביא בחשבון את הדוגמה הזאת, של בית-חולים פרטי, שהוא קצת אקסקלוסיבי. בית-חולים זה לא מנוצל — תפוסה של 45% — על אף המצוקה הקיימת מסביב. ובכן, זה המצב.

מנחם ידיד (גח"ל):

לשם הולכים בעלי היכולת.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

הדגשתי זאת. הנה קיים אבסורד כזה, שעה שבתל-השומר תפוסה של 192% בחודש ספטמבר, ב"אסותא" 55% מיטות ריקות.

מה יהיה המצב בעוד שישה חודשים, או בעוד שנה? אני מקווה שגידול הילודה יימשך.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
וגם העלייה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אם כי הסטטיסטיקה הדמוגרפית העולמית מצביעה על כך שאחרי תקופה של עלייה בילודה, אחרי תקופה של Baby Boom, תקופה של עלייה מהירה בשיעור הילודה ובמספר הלידות, מסיבות סוציאליות, מלחמות וכן הלאה, יכולה להיות תקופה של ירידה דרסטית, הצטמצמות בילודה, אבל אני רוצה שנשמך על סטטיסטיקה זו. אני מקווה שתהיה עלייה מתמדת בילודה במדינת ישראל.

מה הפתרונות שאנחנו יכולים להציע? אין לי פתרון פלא ומהיר למצוקה זו. כפי שציינתי, הפתרון העיקרי הוא בנייה נוספת. בעניין זה הלואי והתקציב החדש לא יאכזב, ואני מבקש את עזרתך, חברי-הכנסת ורדיגר. כמעט ליד כל בית-חולים בונים כבר בית-חולים חדש: ליד בית-החולים תל-השומר בונים עוד בית-חולים, וכן ליד בית-החולים איכילוב, ליד בית-החולים דונולו, ליד בית-החולים רמב"ם וליד בית-החולים בצפת. אנחנו מתקדמים לכמה פתרונות במרכז של מצוקות. אבל עד לבנייה החדשה עומד משרד הבריאות להרחיב מחד לקנות של יולדות ליד בתי-החולים הקיימים. יש תכנית למחלקת יולדות נוספת בבית-חולים אסף הרופא. יש תכנית לחסופת מיטות בתל-השומר. נלך בדרך של צימ-צום מחלקות ילדים שבהן התפוסה קטנה יותר והפיכתן הומנית למיטות יולדות. אנחנו הולכים לבנות ביתני מעבר שישמשו בעת מצוקה ליולדות ואחרי זה אולי נחליף את ייעודם. ביתן מעבר כזה, שיש בו 40 מיטות, קיים בבאר-שבע, הוא תורם להקלת המצוקה בבאר-שבע.

אני רוצה לתת לכנסת אפשרות להבחין בין רמות שונות של ילודה במחוזות השונים בישראל. חברי-הכנסת ורדיגר אמר בדבריו שבכל הארץ אותה רמה. אני מוכרח לתקן התרשמות זו. זה מעניין. הממוצע הארצי של הילודה ב-1970 היה 24.2 ל-1,000 נעשים. במחוז ירושלים היה הממוצע 28.1, ב-4 יותר מן הממוצע הארצי. במחוז חיפה הילודה היא ברמה הנמוכה ביותר — 20.3. בתל-אביב — 21.9, כלומר מתחת לממוצע הארצי, אם כי בהשוואת הילודה ב-1967 לעומת 1970 נראה כי הגידול היה מרשים. הילודה הנבונה ביותר היא במחוז הדרום. מישור יכול אולי להסיק מכך שהאקלים החם משפיע על הילודה. השיא הוא בבאר-שבע — 32.3 לאלף נפש. לכן פתחנו שם את ביתן המעבר.

היתה הילודה בכלל האוכלוסיה במדינה גדולה יותר מאשר בתקופה המקבילה אשתקד. היא הגיעה ל-27.4 לידות ל-1,000 נפשות לעומת 26.3 ל-1,000 נפשות בשנת 1970 בתקופה המקבילה.

אם נדבר על שיעורי הילודה היהודית בלבד, נשווה את שנת 1966 לשנת 1970, נראה כי העלייה היא מרשימה. אני מדבר באחוזים. בשנת 1966 — 22.4 ל-1,000; ב-1967 — בגלל המלחמה — 21.5; בשנת 1968 — 22.8; בשנת 1969 — 23.4; בשנת 1970 — 24.2. בשנת 1971 עלייה נוספת.

בכל שנה היתה עלייה לעומת השנה הקודמת. אם נקח את המספרים של לידות חי, מספר אבסולוטי, נראה כי בשנת 1970 היו 31,908 לידות חי, בשנת 1971 לא במשך כל השנה, אנחנו מגיעים כבר ל-34,225 לידות חי. במספרים מוחלטים הגענו ל-2,317 לידות חי יותר מאשר בשנה הקודמת. באותה תקופה, זאת אומרת עלייה של 7.3% בלידות חי.

אלה מספרים מעוררים בהחלט. ואשר לעובדה שציון חברי-הכנסת ורדיגר, שבמשך חמישה חודשים היינו חייבים לאשפז 2,300 יולדות נוספות, הרי אם נביא בחשבון שהאוכלוסיה הלא-יהודית הולכת ובאה יותר ויותר לבתי-החולים, והביטוח-הלאומי מצוין שכבר הגענו לכך ש-90% מהיולדות במיעוט הערבי באות לבתי-החולים — משמע שבשנת 1971, עד סוף השנה, יהיו לנו 5,000 יולדות יותר מאשר בשנה הקודמת.

אומר. עכשיו כמה מיטות הספקנו להוסיף כדי לאשפז את היולדות הנוספות, ותיוכחו לדעת כי התמונה באמת מאוד חמורה. פתחנו השנה 22 מיטות נוספות בתל-השומר; בקריה — 20 מיטות נוספות. אתה אומר שזה רק עניין של תקן; אבל זה לא רק עניין של תקן, זה גם עניין של כוח-אדם. למעשה זו ליגליזציה של המיטות שהיו תפוסות ממילא.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אבל קיימים אותם השירותים.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

זה גם עניין של כוח-אדם נוסף. זה חשוב מאוד לתיקון המצב.

ב"אסותא" בתל-אביב — 20 מיטות נוספות. בסך הכל הוספנו 62 מיטות ל-5,000 יולדות נוספות. הדבר משתקף בצפיפות.

אביא עוד כמה מספרים, בנוסף על אלה שמסר חבר הכנסת הנכבד מעל הבמה הזאת, כי יש בידי נתונים סטטיסטיים הכוללים את החודשים הראשונים של שנת 1971, לפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. נכון, בתל-השומר המצב הולך ומחמיר מדי חודש. אם נקח כבסיס את חודש אפריל 1971 — יש לנו מספרים עד ספטמבר 1971 — נראה כי בתל-השומר הצפיפות במחלקת היולדות בחודש אפריל היתה 159%; בחודש מאי — 162%; בחודש יוני — 178%; בחודש יולי — 188%; בחודש אוגוסט — 183%; בחודש ספטמבר — 192%, כלומר למעשה על מיטה אחת יש שתי יולדות. בבית-החולים שבקריה בתל-אביב הגענו בספטמבר ל-100% תפוסה; בבילינסון — ל-104%; בבית-חולים השרון — ל-133%. רציתי להפנות את תשומת-לב חבר הכנסת הנכבד למצב, למשל ב"אסותא", שהיא במרכז תל-אביב, בבית-חולים פרטי זה התפוסה

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
שם חסר בידור.

שד-הבריאות ו. שם-טוב:

בלי להסתיר את החומרה שבנושא, אני מוכרח להרגיע בשטח אחד. הגענו ל-4.5 ימי אישפוז בממוצע. אני חושב שזה על גבול הסכנה. יש מי שהציע ללכת בשיטות חדשות — להקים ליד בתי-החולים ביתנים שמבחינת הציוד יהיו הרבה יותר פשוטים ולהעביר את היולדות לשם לאחר היום השני. הוא גם הציע להחזיר יולדת לאחר יומיים לביתה ושם תנוח. אני מקבל הצעה זו. יש יולדות שאם תשלח אותן לביתן לאחר יומיים מיד תתחלנה לעבוד וזה יכול להזיק להן.

למדות מצוקת האישפוז במחלקת היולדות ולמרות מה שמאשפוזים יולדת 4—4.5 ימים לאחר הלידה, אנו עומדים, בסטטיסטיקה העולמית, מבחינת תמותת תינוקות ומבחינת תמותת אמהות, יולדות, באחד המקומות הנמוכים בעולם. אביא לפניכם כמה מספרים. תינוקות בארצות-הברית של אמריקה היא בשיעור של 21.8 לאלף; בצרפת — 20.4; בישראל — 20.8; במצרים — 13.1. מבחינת תמותת אמהות המצב הוא זה: בארצות-הברית 0.30 לאלף יולדות; בצרפת — 0.32;

בישראל — 0.22 — דהיינו פחות מאשר בצרפת ופחות מאשר בארצות-הברית; במצרים — 1. אני רוצה להפחית מחומרת המצב. למרות זאת, אנחנו ברמה גבוהה מבחינת תמותת תינוקות ותמותת אמהות יולדות.

אני מחשיב מאוד את הנושא שהעלה חבר-הכנסת ורדיגר. לדעתי, נושא זה ראוי בהחלט — אולי לא לדיון כאן, כי הדיון כאן יהיה בעת הדיון על התקציב, אבל לבירור בוועדה. אני מציע להעביר את העניין לוועדת השירותים הציבוריים.

היו"ר צ. צימרמן:

האם המציע מסכים להעברה לוועדה?

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
כן.

היו"ר צ. צימרמן:

אם כן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את העניין לוועדת השירותים הציבוריים.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת השירותים הציבוריים נתקבלה.

3. הדאגה לעתידם של העובדים במפעלי אוטוקרס, ליילנד ותי"ל

לה תשובה על כך: מה יקרה במפעלים האלה? האם יש תכנית בקשר לעתיד הפועלים האלה?

נמסר עכשיו שיש תכנית להעסקתם במשך שלושה עד שישה חודשים. ומה האלה? האם יש מדיניות למען ייצור רכב מקומי? האם יש מדיניות השוללת ייצור רכב מקומי? השאלה הנכונה היא לא זו ולא זו. השאלה היא: האם יש מדיניות בכלל בקשר לזה, או שהנושא מתדרדר מכאן לכאן, מבלי שיהיה ברור מה היא הדרך, והעובדים משמשים לה קרבן.

מה קרה בעבר? מה גרם לפשיטת-הרגל? אלה הן שאלות שאנו חייבים לשאול. המפעלים האלה הוקמו על-פי תוכנון ממשלתי, במידה רבה נעזרו בסיוע ממשלתי. פעולתם היא תוצאה של מדיניות שעודדה הרכבת כלי רכב בישראל. האם שונתה המדיניות הזאת? הרי רק לפני שנה וחצי ניתנה ערבות הממשלה על 16 מיליון לירות לרכישת מפעל תי"ל על-ידי בעלי אוטוקרס. מב-קד המדינה קובע בדין-וחשבון השנתי האחרון שלו, שניתנה ערבות לקניית מפעל תי"ל ללא ביקורת שווי המפעל. וללא בדיקה כלכלית בדבר כדאיות העסקה. אבל כתוצאה מכך הושקע כסף ציבורי ללא תועלת. והראיה: אנו עומדים היום לפני משבר המקיף עתה, כתוצאה מחוסר מדיניות, לא רק את מפעל תי"ל, אלא גם את מפעלי אוטוקרס וליילנד-אשדוד הקשורים בו בבעלות משותפת. ייתכן שדווקא על-ידי מניעת ריכוז הבעלות ביד אחת, גם לגבי אוטוקרס וגם לגבי תי"ל, היינו מבדדים את התקלה ומונעים הדבקתה ממפעל אחד לשני על-ידי העמסת הקשיים הכספיים של מפעל אחד, במצעות הבעלות המשותפת על המפעל השני.

עכשיו בא שר התחבורה ועם כל הכבוד מעמיד סימן-שאלה לגבי סיכויי ייצור הרכב הקטן בישראל. אולם לפני שמשקיעים מיליונים, לפני שמשקיעים הרבה

היו"ר צ. צימרמן:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת דוד לוי: הדאגה לעתידם של העובדים במפעלי אוטוקרס, ליילנד ותי"ל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת דוד לוי.

דוד לוי (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנושא היום הוא פשיטת-רגל, פשיטת-רגל כפולה. מצד אחד פשיטת-רגל של שלושה מפעלים להרכבת רכב — מפעלי תי"ל, ליילנד-אשדוד ואוטוקרס, המפרנסים קרוב לרבעות עובדים ובני משפחותיהם. מצד שני יש עוד פשיטת-רגל, זו של המדיניות הממשלתית ללא תכנון, ללא יסוד, להשקעות סרק וביזבז כסף, אשר הניחו יסוד לטרגדיה המתרחשת עתה אצל העובדים ובני משפחותיהם. אני אומר דברים אלה מתוך דאגה עמוקה לעתידם של העובדים האלה, אשר השקיעו את מיטב שנותיהם בעבודה במפעלים האלה ואשר עכשיו הם קרוב למדיניות הזאת. ישבתי איתו עם נציגי העובדים האלה. הם יודעים מהו עברם — חמש, עשר ועשרים שנה של עבודה במאמץ. זה העבר. שמעתי מפייהם גם דברים על ההווה שלהם. בעלי אוטוקרס לא העבירו לקופת-חולים או ל"מבטחים" את התשלומים שנוכו מהעובדים, להב-טות וכיוצאיהם. ההווה שלהם הוא, שקופת-חולים שלהם למשפחות עובדים אלה הודעות המאיימות בהפסקת הטיפול הרפואי. אחדים מהם כבר נתקלו בקשיים בקשר לטיפול רפואי. שמעתי מפי עובדים על מקרה שאשה בהריון, העומדת ללדת, נתקלה בקשיים בקשר לסידורה בבית-חולים. שמעתי מהם על ההווה שלהם. משכורות לא שולמו. הם קיבלו הלוואה על מאה לירות למשפחה מ"מבטחים". זהו ההווה שלהם.

מה יהיה עתידם? השאלה הזאת נשאלת על דם בכל התוקף. אני מצטרף לשאלתם. ויש לתבוע מהממש-

נשאת, שהיה עולה לאין ערוך על הגאום שנשאת, ושהיה הולם יותר את עמדת סיעתך.

אני חושב שאין להתעלם מן העובדה שזה קרה בשעה שאין בארץ חוסר עבודה. אמנם זהו דבר רציני מאוד שמפטרם עובדים, אבל בעיית המשק בישראל היום איננה מחסור בעבודה, אלא מחסור בידים עובדות.

מנחם ידיד (גח"ל):

גם לזה דרוש תיכנון.

שר-התחבורה ש. פרס:

ובכן, איזה תיכנון היית מציע? האם אתה רוצה שהממשלה תנהל כל מפעל, או אתה מסכים אתה, שאם יש מפעלים פרטיים, יהיו הם צריכים לנהל את עצמם?

חבר-הכנסת לוי אמר: הנה, יש כשלוש ואיש איננו מתפטר. אני רוצה לשאול אותו: מי צריך להתפטר? כל שרי התחבורה לשעבר צריכים להתפטר?

חיים קורפו (גח"ל):

אחד עשה זאת.

שר-התחבורה ש. פרס:

לא בגלל אוטוקרס, כי אם בגלל אוטו אחד, אוטו שעלה עליו.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

התשובות של אדוני השר עוקפות את הנושא.

שר-התחבורה ש. פרס:

רגע. אני מתייחס ברצינות גמורה לדברי חבר-הכנסת דוד לוי ששאל: יש כשלוש — מי התפטר? אני שואל אותו: מה הוא מציע? יש מפעל פרטי שהגיע לאן שהגיע; האם מנהל המפעל צריך להתפטר או שרי התחבורה צריך להתפטר? מה אתה רוצה? היה מפעל שהגיע לאן שהגיע, הגיע לפשיטת-רגל ומנהל המפעל הסיק מסקנות. מה אתה רוצה מהממשלה, שהיא תנהל את המפעלים? עד כמה שאני יודע, לפי ההשקפה המש-קית שאתה דוגל בה, זה בדיוק כך. אבל אתה שואל מהי המדיניות, ואני חושב שמחובתי להגיד אותה בכנסת.

מאז יוני 1961, כלומר כאשר נחתם החוזה הראשון עם לילנד, חלפו כעשר שנים. היתה לי הזדמנות לעמוד על השתלשלות הדברים באותה תקופה בהודעה במליאת הכנסת, שנמסרה ב-25 במרס שנה זו, בתשובה להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמואל תמיר, ואין בדעתי לחזור על השתלשלות העניינים, אם כי בשעה שנמסרה אז ההודעה נראה היה כי הממשלה עומדת להגיע להסכם עם לילנד ואוטוקרס בדבר הארכת המו-עד לשלוש שנים נוספות. אולם מסיבות שונות לגמרי — עידעור השותפות שהיתה מורכבת משלושה מרכיבים ישראליים ומרכיב אנגלי אחד, וכן גם בגלל תקוות שאי-זכו בקשר למפעל תי"ל — הצטמצם ההון החוזר שעמד לרשות המפעלים האלה ל-10 מיליון לירות. הרווחיות נטו פחתה, והמפעלים הועמדו בבת אחת לפני קשיים כספיים, עד שהמלווים, כלומר הבנקים, הגיעו לידי מסק-נה שאין מנוס אלא למסור אותם לכונס הנכסים.

כאן אני צריך להגיד לכנסת, שבשלב האחרון של

שנות עבודה של עובדים, צריך היה לבדוק זאת. הרי אי אפשר שעתידם של עובדים ינוע כמטוטלת, כמהירות שינויי המדיניות והשיטה במשרד התחבורה.

אם עכשיו שודרת אי-בהירות באשר לעתיד המפ-עלים, הרי אי-בהירות זו אך מוסיפה להתדרדרות. מי יקנה מפעל אם שר התחבורה מעמיד סימן-שאלה לגבי זכות הקיום של הרכב המיוצר בו? ואם יש לו זכות קיום — למה להעמיד לידה סימן-שאלה? ואולי, אדוני היושב-ראש, אי-בהירות הקיימת באשר לעתיד המפ-עלים היא אך תוצאה של אי-בהירות הקיימת במדיניות ובמחשבה?

כאשר יש אצלנו כשלוש אין איש גדרש להסיק מסקנות. עובדים על כך לסדר-היום. איש איננו מתפטר. לעומת זאת 1,500 עובדים צפויים לפיטורים, כאילו העובדים הם האחראים למדיניות ועליהם לשאת בנטל תוצאותיה. כיום פוטר כ-40 פועלים מאוטוקרס, 75 קיבלו מכתבי פיטורים. במפעל תי"ל יש מגמה לפטר 120 עובדים. לא רק זאת. גם בקרב אלה המספקים חמרים, גם שם בוודאי ובוודאי נשמע על משבר, וזה נוגע לציבור עובדים המספק את תוצרתו למפעלים האלה.

בעייתם של העובדים האלה מוחמרת על-ידי הנסי-בות המיוחדות שלהם. הם התמחו באוטוקרס בפיבר-גלס. אין מפעל אחר באותו תחום שיכול להעסיק אותם. הם מרוכזים בעיקר בטירת-הכרמל. הסכנה לאבטלתם מחמירה כיוון שהמדובר ביצירת כיס של אב-טלה. שליש מעובדי אוטוקרס הם מעל גיל 45. קשה יהיה להם להשיג עבודה אחרת. מה יהיה גורלם ביוני או ביולי? מה יוחלט באשר לפרנסתם? האם מישוה במשרד האוצר או במשרד התחבורה יודע לתת היום את התשו-בה? האם מישוה שמדיניותו הובילה את העובדים האלה אל סף האבטלה, והם נמצאים עכשיו צעד אחד לפני כריתת מקור פרנסתם, יוכל לבוא ולהגיד להם, באוני הכנסת, כי אל להם לדאוג, כי הכל יהיה בסדר?

לצער, לא שמעתי מנציגי משרד האוצר ומשרד התחבורה, שלדבריהם אתמול הקשבתי, שום הבטחה, פרט לטווח הקצר ביותר של חודשים ספורים. מחובתנו איפוא לא להסתפק בהבעת אהדה לעתידם, אלא לעי-שות כל מה שכנסת ישראל וועדותיה יכולות לעשות למענם.

הנושא הזה טעון בירור יסודי. אני מציע שיקויים על כך דיון במליאת הכנסת. אולם כמובן, אם יוצע, בתשובות השר, להעביר את הדיון לוועדה, הרי לא אתנגד לכך, ואפשר יהיה לבחון בוועדה את הנושא מתוך תשו-מת-לב מיוחדת לעתידם של 1,500 הפועלים ובני מש-פחותיהם.

היו"ר צ. צימרמן:

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שר-התחבורה ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקשבתי רב קשב לדבריו של חבר-הכנסת דוד לוי, ואני שואל את עצמי: איזה נאום היה נושא אילו היתה הממשלה נוהגת להי-פר, היתה נותנת את הכספים? בוודאי היה אומר: הנה מפעל כושל, מדוע אותם שופכים כסף כמים? ופשוט לא הייתי זקוק לזמן רב כדי לשחזר את הגאום שלא

שר-התחבורה ש. פרס:

גם להיפך. אני מגיה שאתה מתכוון לדברים פחות טובים ויותר טובים. ובכן, מדינת ישראל עברה תהליך כזה. אנו מייצרים היום בארץ דברים שאינם פחות מתוחכמים מאוטובוסים ומכוניות משא. ושוב, אין מקום לכך שישראל תהיה תלויה בבלעדיות של חברה כזאת או אחרת בחוץ-לארץ.

אין ספק שאפשר וכדאי ליצור ולהרכיב בארץ אוטובוסים, משאיות, רכב שינוע, רכב ייעודי, כמו אמ-בולנסים, מזלגות וכו', ולייצרם לפי צרכי הארץ, מות-אמים לאקלים, לדרכים, לאנשים, ולקבל אפשרויות רכי-שת החלפים הטובים ביותר והמשקיים ביותר בחוץ. חבר-הכנסת לוי, הדעות הן בהחלט ובמפורש חלוקות לגבי הרכב הקל. מומחי משרד התחבורה סבורים שהדו-לד הנחשך בהרכבת רכב קל נע בין 14 ו-16 לירות לדולר. אתה בעד זה, כשיש לך מחסור כזה בדיים עובדות?

אני רוצה להגיד עוד לחברי הכנסת: אינני מציע לבטל את תעשיית הרכב הקל בארץ. להיפך, אני חושב שיש לה מקום, וצריך לפתח אותה. השאלה היא: איזו תעשייה? תעשייה של חלקים או תעשייה של הרכבות? מפני שכאשר עושים חלקים - העניין כדאי מאוד. למשל, יש לנו שניים-שלושה מפעלים לתעשיית צמיגים; הם רווחיים בהחלט. או באטריות או מזורות או זוגיות. אבל כשאנו רוצים לחסוך את מחיר ההרכבה - אנחנו מגיעים ל-16 לירות לדולר. אני יכול להגיד על דרך המשל, שהעובדה כי תרגולת איגנה יודעת לעוף אין פירושה שאיגנה יכולה להטיל ביצים. אבל אם רוצים להשקיע בה כסף לעשות ממנה דבר עץ - אנחנו...

חיים קורפו (גח"ל):

ובכן, למה מאשרים מפעלים להרכבה?

שר-התחבורה ש. פרס:

מפני שאין עוד פיקוח אדמיניסטרטיבי. אם הממ-שלה אומרת לך, כאדם: שמע, בעוד חמש שנים אם תדצה לעשות מכונית קלה בארץ - ניתן לך בעד הדו-לד הנחשך 6.5 לירות וניתן לך עד אלפיים לירות לכל מכונית בגלל הפרשי המונוטין; אם אתה כאדם פרטי רוצה בתנאים כאלה לגשות לעשות רכב פרטי - בב-קשה.

חיים קורפו (גח"ל):

אבל נותנים להם מענקים בתחילה.

שר-התחבורה ש. פרס:

אני מדבר על המצב הנוכחי, ורואה מה קרה למפעל תי"ל. מה בעצם קרה? יש היום שניים-שלושה קונצרנים. יש מפעל המכוניות בנצרת ויש הקונצרן של שובינסקי. המפעל שבנצרת גם הוא מפעל פרטי, ובאותם תנאי המדיניות של ישראל זה מפעל משגשג, חבר-הכנסת לוי. הוא לא פשט את הרגל.

(חבר-הכנסת ד. לוי קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת לוי, אני רואה שיש לך חזון פסימי; חשבתי, חבר-הכנסת לוי, שיותר נכון להשתמש בחוש אבחנה מאשר ברגש של יאוש. אם אתה מתייאש מהכל

המשא-ומתן עם חברת לילנד, לפני שבועיים-שלושה, תבעה החברה שהממשלה תבטיח לשלושת המפעלים הללו רווחיות של 12 מיליון לירות לשנה, זאת על הון עצמי של 7 מיליון לירות. החברה תבעה שרווחיות זו תושג על-ידי הורדת רמת הריבית, העלאת מחיר האוטו-בוסים, העלאת מחיר המשאיות, הגדלת מיוחדת במס להרכבת מכוניות נוספות קטנות, מינימינו, בישראל, כלומר - על חשבון משלם המסים. דרישה זו באה על מנת לסלק את החובות שהצטברו והגיעו לסך של 60 מיליון לירות לפחות.

לאחר שעיניו היטב במצב הגענו לידי מסקנה - שר האוצר ואנוכי - שאין הממשלה צריכה לתת ער-בויות כאלה על חשבון משלם המסים הישראלי, וכי הגיעה השעה להבריאת את הענף מיוחד. למעשה קבענו עוד לפני כמה חודשים מדיניות בהירה, חבר-הכנסת לוי, לגבי ייצורם והרכבתם של כלי רכב בארץ. מדיניות זו מושתתת על ההנחות הבאות:

(א) מבחינת הממשלה עדיף לפעול בכוח מדיניות מיסוי ולא בכוח של התערבות אדמיניסטרטיבית. כל-ומר, אנו קובעים מכס ומסים לכל היצגים בארץ, ולכולם שווה לכל נפש, ואיננו עוסקים באופן אינדיבי-דואלי בכל מפעל. ושוב, אין מקום לתת העדפות ובלע-דיות למפעל זה או אחר, ואם יש מקום להעדפת תוצרת הארץ על פני תוצרת חוץ - היא חייבת להיערך בצורה כזאת שהתעשייה המקומית תצטרך לעמוד על מידה של תחרות ולא להישען על חומות של מכסי-מגן המשבשים כל שיקול של כדאיות ורווחיות לגבי הדולר הנחשך וטיב העבודה.

לגבי משאיות קבענו שהבלעדיות תיפסק לחלוטין בראשית 1973, ועד אז יועלה המכס על כל יבוא חלקים להרכבה מקומית בהדרגה, ולכל סוגי המשאיות. לגבי מכוניות קלות נקבע שתוך מספר שנים תורכבנה, כש-הדולר הנחשך לא יעלה על 6.5 לירות ותהיה הקלה במס קבוע בסך של 1,500 עד 2,000 לירות למכונית מתוצרת הארץ, בתנאי שהנחה זו תעבור לקונה ותאפ-שר להתחרות במוניטין של מכוניות המייבאות מהחוץ.

(ב) במשך עשר שנות קיום ההסכם עם לילנד הגיעה מצבת כלי הרכב שהורכבו מתוצרת "ברייטיש לילנד מוטורס קורפוריישן" למספרים הבאים: 23,000 מכוניות נוסעים ומכוניות מסחריות מתוצרת אוטוקרס-פיברגלס; אלפיים מכוניות נוסעים מדגם טריומף 1300 ו-1500; 4,800 משאיות, 4,100 אוטובוסים. אנו מערי-כים כי שווי הייצור הזה מגיע ל-400 עד 500 מיליון לירות - סכום לא מבוטל. ולזה ניתנו תנאי הגנה רציניים ביותר, כשהחברה סיפקה חלקים, ידע ומוניטין.

אנו משערים שבעשר השנים הבאות נהיה וזקוקים לכמות נוספת כזאת, ואולי יותר, הן של משאיות, הן של אוטובוסים והן של רכב ייעודי. והאמת היא שגדל רגש הבטחון העצמי של המשק הישראלי. כאן אני רוצה להגיד לחבר-הכנסת לוי: אתה ידע זאת גם לפי המצב במקום שאתה בא ממנו. יש דברים שבבית-שאן לפני עשר שנים אי-אפשר היה לעשות; היום אפשר. כך בכל מדינת ישראל.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
וגם להיפך.

במפעל. המדינה מתקשה לסגור השנה את המעגל התקציבי שלה. אנחנו עומדים לפני בעיות בטחוניות קשות, וכן בעיות חברתיות וכלכליות קשות, ואיננו מא- מין שנוכל לפתור את הבעיות האלה רק על-ידי קיצוץ תקציבי. אני משוכנע שאחת הדרכים להתגבר על המ- צוקה שלתוכה נקלענו היא להגדיל את כמות שעות העבודה נטו במדינה, להגדיל את פריון העבודה, ולעשות משהו כדי להגביר את ההכנסה ולא רק לכווץ את ההוצאה.

בסיכום: הממשלה פועלת בצורה גמרצת על מנת למצוא פתרון כלכלי נאות לשלושת המפעלים הללו, תוך שימת דגש חזק בבעיות העובדים, וזאת הן לטווח הקצר והן לטווח הארוך. במסגרת הפעולות לטווח הקצר הוגשה בקשת הממשלה לוועדת הכספים לאישור הער- בות, וזאת לשם מתן תעסוקה מיידית לרוב העובדים, ובמגמה להכניס למחזור הייצור את כל המלאי של חלקי ההרכבה המצוי במפעלים, שערכו נאמד בסכום של 50 מיליון לירות.

תקופת-ביניים זו, שבה יש להניח כי תימצא תע- סוקה לרוב העובדים, תאפשר לכונסי הנכסים לייעל את פעולות המפעלים, לצמצם בהוצאות, ותשאיר לכונ- סים — כמובן בכפוף להוראות בית-המשפט — את האפשרות למכור את המפעלים כמפעלים פעילים ויוצ- רים, תוך דאגה להבטחת זכויות העובדים.

חברי-הכנסת לוי, הגשת את הצעתך לסדר-היום אתמול. שמחתי מאוד לראות בינתיים שהעובדים, שאת- מול דיברת אתם, הגיעו למסקנה שבעצם צריך לקבל את הדבר הזה, וועד העובדים ועובדי ת"ל החליטו להשלים — לא בהתלהבות, אין כאן מה להתלהב — עם הצורך לצמצם את המפעל ולייעל את העבודה. אני בטוח שאתה מקבל את זה ברוח קונסטרוקטיבית ממש כמוני.

לגופו של עניין, אין מצדי שום התנגדות שהנושא יידון במליאת הכנסת. אבל חברי-הכנסת לוי בעצמו כבר ציין כי שלוש מוועדות הכנסת עוסקות בכך — ועדת הכספים, ועדת העבודה וועדת הכלכלה. הואיל והנושא נוגע לעובדים, אני מציע להעבירו לוועדת העבודה.

היו"ר צ. צימרמן:

חברי הכנסת, יש הצעה להעביר את העניין לוועדה.

מנחם ידיד (גח"ל):

אולי יש להעבירו לוועדה משותפת של ועדת הע- בודה וועדת הכלכלה?

היו"ר צ. צימרמן:

קודם כל נצביע על העברה לוועדה. אחר כך תדון ועדת הכנסת לאיזו ועדה זה יועבר.

ה הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדה נתקבלה.

היו"ר צ. צימרמן:

ועדת הכנסת תחליט איזו מהוועדות צריכה לטפל בנושא, ועדה משותפת או ועדה מיוחדת.

— אין לי מה לעשות. אבל אם אתה מבחין בין מפעל מוצלח ובין מפעל פחות מוצלח, וזה, אגב, קיים בכל העולם...

חיים קורפו (גח"ל):

הוא מודאג מהמדיניות הממשלתית הבלתי-ברורה.

שר-התחבורה ש. פרס:

את זה אני מבין. זה תפקידו, הוא באופוזיציה. על זה אין לי טענות, ואינני בא לערער על זה. זאת חובתו, ויש מצדי הבנה למצב זה. אבל אין להתעלם מן העובדה שיש מפעל כזה בנצרת. הוא רוצה לייצר מכוניות קלות — ייצר איננו אוסרים ואיננו מונעים. אבל גם לא ניתן לו 16-17 לירות לדולר. זה באבסורד, ואני בטוח שתסכים אתי. כי אז צריך לקחת מאנשים אחרים שאין להם כסף, בכללם תושבי בית-שאן, ולסבסד מפעלים שאינם יכולים לעמוד על רגליהם. אתה בעד זה?

לא נאסור איפוא על שום איש, או לא נחייב שום איש, לבחור מה לייצר. קבענו מדיניות מיסוי, מדיניות מכס מדיניות הגנה סבירה והוגיונית. בתחום הזה כל אדם וכל מפעל רשאי לפעול כמיטב הבנתו.

אם זאת המדיניות — וזאת הערתי השלישית — השווה לכל יצרן ויש בה משום עידוד אמיתי, אם כי לא פינקי-יתר של ייצור בארץ, ממילא עולה המסקנה השלישית: הייצור בארץ מותנה ברמת ניהול מצד אחד, ובפריון עבודה מצד שני. אינני רוצה לחוות היום את דעתי על ניהול שלוש המפעלים הללו — ת"ל, אוטוקסד וליילד. אני משוכנע שכונסי הנכסים יצטרכו לתת את דעתם בנושא זה, גם מבחינה אירוגנית, כל- מר: האומנם כדאי לשמור על שלושת המפעלים האלה תחת גג אחד, או כל מפעל למינהו, לסגור ולמקומו? אבל גם מבחינה אנושית יצטרכו להחליט אם לחזק או לשנות את ההנהלות הנוכחיות. יש לי מקום לחשוב שזה תחום המחייב טיפול נמרץ.

אבל שוב, לא ניתן לדחות את הצימצום בכוח- אדם. הן לכונסי הנכסים והן לממשלה התברר שניתן לצמצם את כוח-האדם במפעל תי"ל ב-120 עובדים, ובמפעל שבטירת-הכרמל בהיקף דומה, מבלי שיבולע להיקף הייצור ולעתיד המפעלים. 200 עובדים, כאשר כל אחד עולה מינימום 15 אלף לירות בשנה — זה בלבד 3-4 מיליון לירות. זה לפעמים ההפרש בין רווחיות ובין פשיטת-רגל, שאתה, חברי-הכנסת לוי, התחלת בה בצורה כך דרמטית.

אפשרויות אלה לא היו נסתרות מעיני העובדים ומעיני נציגיהם המוסמכים. אין זה דבר פשוט או נעים לפטר עובדים שעבדו חלק גדול מחייהם במפעלים אלה. אבל אי-אפשר לקיים מפעל רק לפי צרכי תעסוקה. הוא חייב לשאת את עצמו. מה גם שמצב התעסוקה בארץ הוא כיום כזה שכל אדם שמוכן לעבוד יכול להשיג עבודה, להתקדם בעבודה ולראות פרי בשכרו. ואשר לזכויות העובדים בעבר — כמובן ייתן פיצוי הולם.

לא נוכל לקיים משק גושא את עצמו במדינה אם לא תהא אפשרות של נידות עובדים וייעול פעולות

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הז"ר צ. צימרמן: נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
 לסדר-היום של חברי-הכנסת יוחנן בדר "חיסול בירת יום ה' (תל-אביב)".

מזכיר הכנסת ת. ליאור: הז"ר צ. צימרמן: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים בנושא ההצעה הישיבה הנעלה של הכנסת ביום שני, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.17.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ר"ל-רל"ב

- א. שאילתות.
- ב. המצב בטלוויזיה.
- ג. חוק העזרה המשפטית למדינות זרות (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון פקודת העתיקות (מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- י. הצעות לסדר-היום.
- יא. חוק לטיפול בחולי נפש (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק העיתונאים במשטרת ישראל ובשירות בתי הסוהר, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 3), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (תיקון), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטח חים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- כ. החלטה בדבר תיקון טעויות בנוסח חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ל-1970.
- כא. החלטה בדבר תיקון טעויות בנוסח חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.
- כב. חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 4), תשל"ב-1971 (קריאה שנייה ושלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ר"ל-רל"ב

278. א. ורדיגר (פועלי אגודת ישראל): מצב הצפיפות המדאג בבתי-החולים לילדות.
279. ד. לוי (גח"ל): הדאגה לעתידם של העובדים במפעלי אוטוקרס, לילנד ותי"ל.
277. ב. הלוי (גח"ל): הצהרותיו של שר החוץ בראיון טלוויזיה בארצות-הברית בנוגע לפושעי המלחמה הנאצים הנמלטים.

ג. החלטה בדבר תיקון טעויות בנוסח חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ל-1970

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948)

1. בסעיף 1 לחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ל-1970¹ (להלן - החוק), בהגדרת "בן משפחה", בפסקה (2), אחרי "מענק" יבוא "נצרך".
2. בסעיף 3 לחוק, במקום "ב" יבוא "ג".

ד. החלטה בדבר תיקון טעויות בנוסח חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948)

- בחוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971², בסעיף 3, במקום "בסופו" יבוא "אחרי לשם קביעת כשרו הכללי בשירות בטחון".

¹ ס"ח 600, תשל"ל, עמ' 126.

² ס"ח 631, תשל"א, עמ' 148.

ה. הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 4), תשל"ב-1971

הקטין ובלבד שלא יכריע על סמך עדויות אלה בלבד; בית-המשפט ישמע את העדויות מחדש אם ביקש זאת אחד הצדדים."

2. תיקון סעיף 18

סעיף 18 לחוק יסומן כסעיף קטן (א), ואחריו יבוא:
 "(ב) בית-המשפט רשאי, לשם ביצוע הוראות חוק זה, לכפות התייצבותו של קטין לפניו או לפני מוסד שצוין בהחלטתו.

(ג) לשם ביצוע צווי חירום לפי סעיף 11 זכאי פקיד סעד לקבל בשעת הצורך עזרה מתאימה מהמשטרה.

(ד) קטין שעזב ללא רשות מקום חסות שנקבע לו על פי חוק זה, זכאי פקיד סעד, לשם מילוי תפקידו האמור בסעיף קטן (א), לקבל בשעת הצורך עזרה מתאימה מהמשטרה, ומוסמך שוטף לעצור את הקטין ולהחזירו למקום החסות."

1. הוספת סעיפים 9 ו-9ב
 בחוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך-1960¹ (להלן - החוק), אחרי סעיף 9 יבוא:

9א. מניעת עדותו של קטין

בית-המשפט רשאי להימנע מהזמין קטין כעד בהליכים לפי חוק זה, או להפסיק עדותו, אם היה סבור שמתן העדות עלול לסכן את שלומו של הקטין; במקרה זה רשאי הוא לקבל כראיה עדות שגבה ורשם חוקר נוער, לפי חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), תשט"ו-1955², או זכ"ר דברים או דין-וחשבון שרשם חוקר נוער בשעת חקירה או לאחריה.

9ב. דין ראיות קודמות על נזקקות

בית-המשפט, בבואו להחליט אם קטין הוא נזקק לפי סעיף 2(2) ו-5), רשאי לקבל כראיה עדויות שהושמעו לאותו עניין לגבי אחיו ואחיותיו של

ו. מסקנות ועדת הפנים בדבר חיסול בירת יום ה' (ת"א)

ועדת הפנים ממליצה על ריכוז מלא של משרדי הממשלה בירושלים.

הוועדה מציינת שהן מהבחינה הלאומית והן מהבחינה המינהלית, היעילות והחסכון, יש לקיים את המשרדים בבירה.

בישיבת הכנסת ביום ט' בטבת תשל"א (6 בינואר 1971) הגיש חבר-הכנסת י. בדר הצעה לסדר-היום בעניין הג"ל. מליאת הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הפנים.
 ועדת הפנים דנה בנושא בשתי ישיבות, בהשתתפות שר המשפטים, ולהלן המסקנות:

¹ ס"ח 311, תש"ך, עמ' 52; ס"ח 539, תשכ"ח, עמ' 223.
² ס"ח 184, תשט"ו, עמ' 96.

סיכום הישיבות

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה. שר-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971. בוויכוח השתתפו: ב. הלוי, ר. ארוז, י. נחושתי, א. אנקוריון, א. אבגרי, ש. תמיר, ש. כהן, מ. סורקיס. שר המשפטים השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ו. ש. ארבלי-אלמוזלני (יו"ר ועדת העבודה) הביאה הצעת החלטה בדבר תיקון טעויות בנוסח חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ל-1970. הוחלט: לקבל את ההחלטה.

ז. ח. י. צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון) הביא הצעת החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.

הוחלט: לקבל את ההחלטה.

ח. מ. גז (בשם ועדת השירותים הציבוריים) הביאה לקריאה שנייה חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 4), תשל"ב-1971. הוחלט: לקבל את החוק.

ישיבת ר"ל"ב (כ"ט בחשוון תשל"ב - 17 בנובמבר 1971) היו"ר - צ. צימרמן.

א. שר-החוק א. אבן השיב על 31 שאילתות של חברי הכנסת: ת. טובי, א. אבגרי, ש. תמיר, מ. סנה, י. בן-מאיר, י. תמיר, מ. וילנר, א. ורדיגר, ש. כהן, ז. המר.

ב. הלוי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הצהרותיו של שר החוק בראיון טלוויזיה בארצות-הברית, בנוגע לפושעי המלחמה הנאצים הנמלטים. שר-החוק א. אבן השיב להצעה. ש. תמיר הציע להעביר את העניין לוועדה.

הוחלט: לא לכלול את העניין בסדר-היום.

ג. א. ורדיגר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר מצב הצפיפות המדיאג בבתי-החולים לילדות. שר-הבריאות ו. שם-טוב השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת השירותים הציבוריים.

ד. לוי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הדאגה לעתידם של העובדים במפעלי אוטוקריס, לילנד ותי"ל. הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ה. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ישיבת ר"ל (כ"ז בחשוון תשל"ב - 15 בנובמבר 1971) היו"ר - ד. ברקת; ב. צ. קשת; ט. סנהדראי.

א. יושב-ראש הכנסת ר. ברקת קידם בברכה את המשלחת הפרלמנטרית מאיטליה שנכחה בישיבה.

ב. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ג. שר-החינוך-והתרבות י. אלון פתח את הדיון על המצב בטלוויזיה. בדיון השתתפו: י. תמיר, ד. קורן, י. בן-מאיר, ש. לוי, ש. י. גרוס, י. שער, י. הורביץ, א. אנקוריון, א. חביבי, ח. גרוסמן, ג. מועדי, א. ורדיגר, א. אבגרי, ד. מילמן, ש. תמיר, מ. סנה, ש. כהן, י. קורן, מ. ברעם.

ד. חברי-הכנסת א. אבגרי מסר הודעה אישית.

ישיבת ר"ל"א (כ"ח בחשוון תשל"ב - 16 בנובמבר 1971) היו"ר - מ. ביבי; מ. זר.

א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-הסעד מ. חזני השיב על 3 שאילתות של חברי הכנסת: מ. אביזורה, מ. סנה, ז. המר.

שר-התיירות מ. קול השיב על 4 שאילתות של חברי הכנסת: ז. שובל, י. בן-מאיר, י. תמיר.

שר-הדתות ז. ורהפטיג השיב על 10 שאילתות של חברי הכנסת: מ. פרוש, א. כץ, ש. לורנץ, ג. האוונר, א. אבגרי, י. נחושתי, א. ורדיגר.

שר-השיכון ז. שרף השיב על 10 שאילתות של חברי הכנסת: י. בן-מאיר, ג. פת, י. הורביץ, י. תמיר, מ. אביזורה, מ. סנה, ת. טובי.

שר-התחבורה ש. פרס השיב על 18 שאילתות של חברי הכנסת: א. אבגרי, ג. פת, ז. שובל, ש. תמיר, א. ורדיגר, י. תמיר, י. בן-מאיר.

שר-התקשורת ש. פרס השיב על שאילתה של חברי הכנסת ש. לוי.

שר-המשפטים י. ש. שפירא השיב על 6 שאילתות של חברי הכנסת: י. תמיר, ע. אמוראי, א. אבגרי, מ. סנה, א. ורדיגר, ג. פת.

סגן שר הבריאות ע. זועבי השיב על 4 שאילתות של חברי הכנסת: י. בן-מאיר, ז. שובל, ת. טובי.

ג. א. אנקוריון (בשם ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

ד. שר-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק העזרה המשפטית למדינות זרות (תיקון), תשל"א-1971. בוויכוח השתתפו: א. אנקוריון, א. אבגרי, י. גולדשמידט, ג. אליעד, ש. תמיר. שר המשפטים השיב למתווכחים.